

Aile Gemişime Dair Birkaç Not

Baba tarafından ailem Erzurum Zağgi Köyü'nde Cihanoğulları¹, Erzurum'da ise daha çok Hâfız Cihan sülâlesi diye bilinir. Aile büyüklerimizden edindiğim şifâhi bilgilere göre dedemin babası rahmetli Mustafa Efendi'nin ailesi Çamlıhemşin²'den gelip Erzurum'un Zağgi³ köyüne yerleşmiş. Mustafa Efendi köyde Mercan isimli bir hanımla evlenmiş ve bu evlilikten Cihan isminde bir erkek çocuk dünyaya gelmiş (1 Temmuz 1892). Cihan genç bir delikanlı olmuş. Kur'ân'a ve hâfızlığa meyli ve mahabbeti pek fazla bir delikanlı. Okumuş, hâfız olmuş. Vakit saat gelmiş, köyden Zülfiye Hanım'la (1912) dünya evine girmiş. Yedi çocukları olmuş. İlk çocukları Mustafa⁴ 1913 senesinde doğmuş. Bu sırada Hasankale ilçesine imam olarak tayin edilmiş. Bir yıl bu görevde kaldıktan sonra Erzurum Ayazpaşa Câmii'ne naklen ataması yapılmış ve burada yaklaşık otuz yıl imamlık yapmış. Dedem rahmetli Hâfız Cihan Efendi'nin iyi bir Müslüman, değerli bir din adamı olduğu hakkında birçok eş ve dostun ikrarına şâhit olmuş ve bununla her zaman iftihar etmişimdir.

Babaannem Zülfiye Hanım ev kadını, ömrünü evlatlarına hasretmiş, kocasının ocağında kalabalık bir hânede güzel huylu bir ana ve iyi geçimli bir kaynanadır. Oğulları da gelinleri de kendisinden memnun. Babam da annem de bu memnuniyetlerini zaman zaman ifade etmişlerdir. Cihan dedem 1950 senesinde Hakk'ın rahmetine kavuşmuş. Makâmı cennet olsun.

Dedemin dedeleri aslen Rize Çamlıhemşin'den de olsa ailemiz; dedem, babaannem ve bütün çocukları (babam, amcalarım ve halam) doğma büyüme Erzurumlu.

Annemin babası rahmetli Sıddık Efendi ile anneannem Gül Hanım da doğma büyüme Erzurumlu. Sıddık dedemin yetiştirdiği muhit Erzurum Sıvırcık Mahallesi. Devlet Demir Yolları İşletmesi'nden emekli. Anneannem genç yaşta vefat edince uzun yıllar çocuklarına hem analık hem babalık yapmış. Annemin ifadesiyle Sıddık dedem iyi bir aile reisi, evlatlarına düşkün, kendi halinde ve sıkıntılara karşı sabretmesini bilen bir insan. Yaklaşık on yedi sene hasta yatmış ve bu sebepten ikinci bir evlilik yapmak durumunda kalmış. Sıddık dedemin ilk eşi Gül Hanım'dan üçü kız, ikisi erkek olmak üzere beş çocuğu olmuş. Sıvırcık mahallesindeki dede evinde hasta yatağındaki halini her zaman hatırlarım. Ruhu şâd olsun, Rabbim rahmet eylesin.

¹ Yöresel şivesiyle 'Cihanuller' denilir.

² Rize'nin bir ilçesi.

³ Şimdiki ismi 'Şenyurt'.

⁴ Üzerimde çok emeği olan amcam Hâfız Mustafa Efendi benim ikinci hâfızlık hocamdır. Allah rahmet eylesin.

1) Erzurum'da Dede Ocağında

Yüce yaratıcı benim bir İslam memleketinde; iklimi, coğrafyası, tarihi, milli ve manevi değerleriyle kendine has çizgileri olan bir şark vilâyetinde, Erzurum'da gözlerimi dünyaya açmayı takdir buyurmuş, hayata buradan başlamayı emir ferman etmiş. Doğum tarihim de 1 Aralık 1954 olarak nüfus kayıtlarına geçmiş.

Dede muhitimiz Ayazpaşa Mahallesi. Bu mahallede, dede ocağında kalabalık sayılabilecek bir evde doğmuşum. Üç kuşağın birlikte yaşadığı evde torunlar halkasına ben de katılmışım. En küçük torun olduğum için çok sevilmiş, el üstünde tutulmuşum. Özellikle rahmetli Mahmut amcam çok severmiş. Yedirir, içirir, gezdirir, kendi elleriyle diktığı kıyafetleri giydirmiş. Hastalandığımda uzak yakın demeden doktora ve hocalara götürürmüş. Allah (cc) cümlesinden râzı olsun.

Babam Ahmet Efendi ailenin dördüncü çocuğu. Gençlik yılları baba mesleği olan çarık ve mest dikiciliği ile geçmiş. Bu işi uzun bir süre Erzurum Kavaflar çarşısındaki dükkânda kardeşleriyle birlikte yürütmüş. 1950'li yılların başında bir cami hizmetlisi olmak arzu ve iştiyakıyla Erzurum Müftülüğü'ne mürâcaat etmiş. İmtihanda muvaffak olmuş ve kısa bir süre sonra merkez Kemhan⁵ Câmii'ne müezzin-kayyım olarak tayin edilmiş. Vazifesi gereği baba evinden ayrılıp önce Kadana daha sonra da Gülahmet mahallesinde ikamet etmiş.

Annem Şükran Hanım çok genç yaşta babamla evlenmiş ve Ayazpaşa'daki kayınpederinin evine gelin gelmiş. Kayınvalide, görümce ve eltilerle birlikte oturmuş, o kültür içinde yerleşik bütün örf ve âdetleri yaşayarak gelin, eş ve annelik sorumluluklarını birlikte yerine getirmiş.

Çocukluk ve gençlik yıllarım Gülahmet'te geçmiş benim. Birbirlerine candan ve samimi duygularla bağlı komşularımızla; koza-lebbik, bilye (misket), holla-çelik ve topaç (fırfirik) gibi yöresel oyunlar yanında futbol oynadığım arkadaşlarımla bu mahallede geçmiş çocukluk ve gençliğim. Ramazanları, bayramları, komşulukları, misafirlikleriyle unutamadığım Gülahmet mahallesinde.

Kemhan Baba isminde bir zâtın yaptırdığı mahalle câmiinde çocukluğumda çok Kur'an ve ezan okutmuşlar bana. Değerli hocaefendiler hizmet vermişler câmide. Meselâ, Ali Küçük Hoca. Meşhur ulemâdan. İlmine ve ahlâkına babamın en çok itibar ettiği, varsa da yoksa da Ali hoca dediği bir âlim. Kendisinden bir dönem Arapça dersler almışım. Bekir ve Ömer hocalar da var. Onlardan da bir miktar okumuşum. Allah (cc) kendilerinden ebediyen razı olsun.

⁵ Halk dilinde 'Kampan' diye meşhurdur.

2) Kur'ân'a Doğru İlk Adım

Erzurum kültüründe ilk dişi çıkan çocuklar için tertip edilen bir 'diş hediği'⁶ merasimi vardır. Geçmişten gelen ve yerleşik bir adet. Aile yakınları ve komşular toplanır, çocuğa hediyeler alınır, dişleri kolay çıksın diye davetlilere haşlanmış buğday (*hedik*) ikram edilir. Daha sonra dişi çıkan çocuk yere oturtularak önüne çeşitli meslekleri sembolize eden makas, bıçak, kitap vs. şeyler konulur. Yerleşik örfteki inanişâ göre çocuk oturduğu yerden bunlardan hangisine yönelir ve eline almaya çalışırsa gelecekteki mesleğini seçmiş olur. Çocuk makası almışsa terzi, bıçağa uzanmışsa kasap, kitaba yönelmişse ilim adamı (hoca) olurmuş.

Benim için de böyle bir merasim yapılmış. Babaannem önüme makas, bıçak ve Kur'an-ı Kerim koymuş ve ben Kur'an'ı kucaklamışım."Oğlumuz okuyacak ve hâfız olacak" diye pek sevinmiş ailem ve yakınlarım.

Ben bu tecelliyât ve mazhariyet üzerinde pek düşünmüşümdür. Takdîr-i ilâhî olmadan hiçbir varlık ne olabilir ne ölebilir; varlık ve yokluk o kader ve o miktar iledir. Gerek beşer gerek ötesindeki varlık planında her oluş, hareket, niyet, irade, sevk-i tabîî ve fiil hiçbir zaman ve hiçbir şekilde mutlak irade sahibi olan Allah (cc)'ın bilgisi, iradesi ve kudreti dışında tecelli edemez, hiçbir tezâhür sergileyemez.

Veren O'dur, alan O'dur; dilediğine dilediğini veren de O. Söz ve fiillerindeki sayısız hikmetleriyle dilediğini makamlara yükselten, dilediğini pespâyeye eden. İkram eden, lutfeden, nasip eden O.

İtikadım o dur ki Rabbim bana Kur'an hizmetkârlığını lâyük görmüş; merasimde Kur'an'ı kucaklatmış, babamın ve annemin kalbine hâfız evlat sahibi olma aşk ve iradesini yerleştirmiş, gayretli ve azimli hocalar nasip etmiş, imkânlar seferber etmiş.

İşte, Kur'an'a doğru ilk adımı böyle atmış, onu kucaklamak şerefine nâil olmuşum. Elimden tutsun diye oturduğum yerden elimi ona uzatmış ve onunla sarmaş dolaş olmuşum.

Beni bir buçuk yaşında Kur'an'la tanıştıran, 'onu okuyacaksın' diye emir ferman buyuran Rabbim'e hadsiz hamd ve senâlar olsun.

⁶ Küçük çocukların ilk dişlerinin çıkması münasebetiyle ikram edilen haşlanmış buğday ki buna 'diş buğdayı' da denilir.

3) Elif-Bâ'yı Babam Öğretmiş

Babam Kur'an ve din hizmetlerine derin bir muhabbeti olan bir insandı. Hocaları pek sever ve onlara saygıda kusur etmezdi. Gelecekte benim iyi bir hâfız ve din adamı olmamı istemiş, bu hususta çok gayret sarfedip hiçbir fedakârlıktan kaçınmamıştır. Kuvvetle muhtemeldir ki dualarında da bu isteğini sıkça dile getirmiştir.

Annemin anlattığına göre beş yaşında Elif-Bâ Cüzü⁷nden Kur'an harflerini öğrenmeye başlamışım. Elif-Bâ'yı babam öğretmiş; harfleri tanıtmış, kelimeleri heceletmiş ve kısa dualar ezberletmiş. Yüzünden Kur'an okuma⁸ seviyesine gelince Efe Hoca'ya götürmüş ve ona teslim etmiş.

4) Efe Hoca İle Kur'an Derslerim ve İlk Kur'an Merasimi

Kendisinden ilk Kur'an derslerini aldığım zât evinde mahallenin çocuklarına Kur'an eğitimi veren Efe Hoca'dır. Altı yaşında hocanın ders halkasına katılmış ve Kur'an'ı yüzünden okuma derslerine başlamışım. Bir yıl süren bu program çerçevesinde Kur'an-ı Kerîm'i baştan sona hatmettikten sonra evimizde mütevazı bir merasim tertip edilmiş. Hocam, hanımı ve yakınlarımız davet edilmiş. Yemekler ikram edilmiş. Efe Hocam dua etmiş ve misafirlerin huzurunda bana Kur'an'dan sayfalar okutmuş. Misafirler beni dinledikten sonra tebrik edip hocama teşekkür etmişler. Ben de kalkıp başta hocam olmak üzere babamın, annemin ve büyüklerin ellerini öpmüşüm. Bu arada annem hazırladığı bir hediye bohçasını hocamın hanımına takdim etmiş, babamla birlikte hocaya tekrar teşekkürlerini sunup dualarını almışlar.

İşte, Efe Hocam'ın riyasetinde benim ilk Kur'an merasimim böyle olmuş.

5) Efe Hoca ve Ders Mekânımız

Efe Hoca ve hanımı Paşa teyze yaşlı iki insan. Kendi dünyalarında mütevazı bir hayatları var. Çocukları olmamış. Ömrünü Kur'an hizmetine adayan hocamız Kadana ve Kemhan mahallelerinden gelen kız ve erkek talebelere evinin bir köşesinde Kur'an dersleri veriyor. Muhitinde sevilen kıymetli bir insan ve muhterem bir şahsiyet. Fizik yapısı itibariyle cüsseli, fes ve sarığı, yaz kış üzerinden pek çıkarmadığı oldukça kalın paltosu, uzun sakalı ile heybetli bir insan.

Ders mekânımız küçük bir oda. Her Perşembe ders bitiminde talebe arkadaşlarla temizliğini yaptığımız bu mekândan hatırladığım; tavanda küçük bir pencere, hocamıza ait yüksek bir minder, sırtını dayadığı yastık, gözümüzü korkutan falaka, üzerine

⁷ Erzurum'da halk arasında elif-bâ cüzü için 'supara' tabiri kullanılır.

⁸ Halk arasında yüzünden Kur'an okumaya başlamak anlamında 'Kur'an'a çıkmak' tabiri yaygındır.

oturduğumuz hasır, Kur'an ve Elif-Bâ Cüzleri ve rahleler. Zaman zaman kullandığı uzun ince çubuğu, duvarda asılı falakası, önündeki rahlesi⁹ ve oturuş keyfiyetiyle de merhum hocamı bugünkü gibi hatırlarım.

Evini Kur'an hizmetine açmış, mahallenin çocuklarına Allah (cc)'ın kelâmını öğretiyor. Hanımıyla birlikte mütevâzı bir hayatı var. Maddi durumu da pek o kadar müsait değil. Geçinebileceği bir gelire hayatını idâme ettiriyor, hizmetlerinin karşılığını kimseden değil, Allah (cc)'tan bekliyor. Tam bir peygamberî ahlâk. Kur'ân-ı Kerîm'de peygamberlerin kendi ifadeleriyle vasıflandırdıkları '*ve mâ es'elüküm aleyhi min ecrin, in ecriye illâ alâ rabbi'l-âlemîn*¹⁰) ahlâkı.

İşte böyle. Hocamı da hanımının da kabirleri nûr, makamları cennet olsun.

6) Efe Hoca'da Hâfızlığa Başlıyorum

Bir yıl süren Kur'an'ı yüzüne okuma derslerinde hafızlığa başlamak için gerekli 'kıraat alt yapısı'nı kazandığımdan hafız olmama karar verilmiş. Özellikle babam bunu çok istemiş. Konuyu annemle istişare ettikten sonra kararlarını Efe Hoca'ya iletmişler. Böyle bir çalışma hakkında beni nasıl bilgilendirdiklerini, ne şekilde inandırıp ikna ettiklerini hatırlamıyorum. 1961 senesinde ve yedi yaşında hafızlığa başlamışım. Bed'-i besmelem Efe Hoca ile olmuş. Hadsiz şükürler olsun böyle bir mazhariyetten dolayı yüce Rabbim'e!

Ezber programına cüz sonlarından başlamışım ve önceleri her devirde¹¹ ezber miktarı bir ham¹² sayfa iken daha sonra bu miktar iki sayfaya çıkmış. Üç sayfa ham ders alıp almadığımı hatırlamıyorum. O günler duygularım karışık. Yaptığım işin mâhiyetini bilemiyorum. Neden hâfız oluyorum, niye ben de diğer çocuklar gibi oynayamıyorum? Gün geçtikçe ezber miktarları artıyor ve ben zorlanmaya başlıyorum. Oyun oynama, gezip eğlenme isteğim had safhada olmakla birlikte derslerim bunlara engel. Tabiatıyla bir takım yasaklar da konmuş. Parklarda, bahçelerde oynayan çocuklara bakıyor, onlar gibi olmak ve oynamak istiyorum. Derslerden arta kalan zaman yetmiyor çocuksu dünyamı yaşamama. Her türlü cezayı ve hatta dayak yemeyi göze alıp kaçmak, uzak yerlerde serbest kalıp oynamak ve eğlenmek geçiyor zaman zaman içimden.

⁹ Yöremizde 'badala' diye tabir edilir.

¹⁰ "Buna karşılık sizden bir ücret istemem; benim ücretim ancak âlemlerin Rabbi olan Allâh (cc)'a aittir. "

¹¹ Kur'an'ı baştan sona okuma. Hâfızlık çalışmasında Kur'an'ı her cüzden farklı miktarlarda (bir,iki,üç yahut daha fazla sayfa halinde) ve cüz sırasına göre baştan sona okuyup bitirmek,tekrar başlamak ve bu işi müteaddid defalar yapmak.

¹² Hâfızlıkta henüz ezberlenmemiş sayfalar için kullanılan bir tabirdir. Ezberlenmiş sayfalara da 'has ezber' denir.

Hafızlık eğitimim herhangi bir kesinti yahut fasıla olmadan iki yıl sürmüş, büyük bir bölümü Efe Hoca, son birkaç ayın dersleri ise büyük amcam merhum Mustafa Efendi tarafından dinlenerek tamamlanmış. Elhamdü lillâh hâzâ min fadl-i Rabbi:

*"Hamdim ve senâm Allah (cc) 'adır,
Ki bu lütûf bana O'ndandır,
O diledi, hâfız eyledi,
Mahabbet imkân fazlındandır¹³.*

7) Falaka İle Tanışyorum

Hâfızlığa başladığım ilk aylar. Her gün yeni ham sayfamı almak ve hasları dinletmek üzere kız kardeşim Nezihe ile Efe Hoca'ya gidip geliyoruz. O da yüzüne okuma dersleri alıyor. Dershanede birkaç erkek birkaç kız arkadaşla birlikte derslere devam ediyoruz.

İçlerinde benden başka hâfızlık yapan bir başka arkadaşı şu an hatırlamıyorum. Günler ve haftalar geçiyor. Dersler ağır gelmeye başlıyor. Öyle ki bazı günler ezber sayfaları dinletirken zorlanıyorum. Fakat ne çare! Her gün dersi hazırlamak, günü gününe verilen sayfaları ezberlemek ve dinletmek şart. Aksi takdirde işin sonunda hesaba çekilmek var.

Günlerden bir gün. Her zamanki gibi dershaneye gitmiştim. Gitmiştim ama dersim hazır değildi. Ne yapacağımı, sıra bana geldiğinde durumu nasıl atlatacağımı düşünüyordum. Sıram geldiğinde 'hocam bugün ezber yapamadım' demek gibi bir şansa sahip değildim. Zira görünür bir rahatsızlığım yoktu. Ne pahasına olursa olsun o gün ders okunacak ve hocaya dinletilecekti. Hâfızlık bu, şakası yoktu.

Korku dolu duygularla sıramı beklerken nihayet bir plan geldi aklıma. Arkadaşlarımın yardımıyla yürütebileceğim bir plan. Bir arkadaşla anlaştık; ders esnasında uygun bir yere oturarak, hocaya fark ettirmeden Kur'an'dan okuyacağım sayfayı görebileceğim bir pozisyonda bana doğru açık tutacak, ben de oturduğum yerden Kur'an'a bakarak dersimi okuyacaktım. O gün bu planı başarılı bir şekilde uyguladık ve ben hocamdan koca bir 'aferin' aldım. Pek hoşuma gitmişti bu iş. Hocam 'aferin oğlum, işte hep böyle' diyerek sırtımı sıvazlıyor, ben de bundan memnun oluyordum. O arkadaşla birlikte tam dört gün devam ettik bu kaçamak yoldan ders dinletmeye. Hatırladığım kadarıyla bir defasında da kardeşim Nezihe bu işte bana ortak olmuştu.

¹³ F. Çollak.

O günleri unutamıyorum. Nasıl yapmışız böyle bir işi. Ne cesaretmiş bizdeki! Çocukluk işte. Derler ki; şeytan hâfızla pek uğraşır, onu dersten çelebilmek için akla hayale gelmeyen şeytanlıklar düşündürür ve yaptırırmiş. Hâfızın şeytanı çok olurmuş. Öyle ya, Allah (cc)'a karşı kibir göstermiş ve huzurdan kovulmuş bir varlık O'nun kelimelerinden memnun kalır mı, onun kelamını okuyana fırsat verir mi? Vermez elbette.

Pek küçük yaşta bir çocuk, tabiatıyla yaptığı çalışmanın mahiyetini ve önemini bilemez. Bunun için bir takım yanlışlar yapması yadırganmamalıdır. Adı üstünde "çocuk." Kanaatim o dur ki burada iş hoca ve ebeveyne düşer. Hâfızlık yapan çocuğu anlamak, iç dünyasını keşfedip müsâma ile yaklaşmak, yılmadan ve yorulmadan ders vermesini sağlamak, eğitim ve öğretimle birlikte oyun dünyasını yaşamasına imkân tanımak vs. hususlarda hoca ve ebeveyne düşen görevler vardır.

Nihayet beşinci gün gelmişti. Ben yine aynı şekilde ders dinletiyordum ki, hoca durumu fark etti. Arkadaşımın Kur'an'ından bakarak ezber ders verdiğimi gördü. Dershaneye tam bir sükûnet hâkim olmuştu. Hocanın ne yapacağı ve bu işin sonunun nereye varacağını korku dolu duygularla beklemeye başlamıştık. Uzun bir müddet bir bana bir arkadaşına baktı hoca. Acı acı tebessümleri ve baş hareketleriyle olacakların, başımıza geleceklerin işaretlerini veriyordu. Gür bir sesle: "Kaldırın Kur'an'ları ve badalaları (rahleleri), indirin bakayım şu falakayı duvardan!" dedi. Başta ben ve kardeşim olmak üzere bütün çocuklar büyük bir korku içinde olacakları beklemeye başladık.

Ömrüm boyunca unutamayacağım bir falaka dayağı yemiştım. Çubuk darbeleriyle ayaklarımın altı şişmiş, vücudumun muhtelif yerlerinde sıyrıklar oluşmuş ve burnum kanamıştı. Hatta burnumdan akan damlalarından ezber yaptığım Kur'an sayfaları da nasibini almıştı. Öyle ki Kasas sûresinin "*Felemmâ kadâ Mûse'l-ecel.*" sayfasının kenarına isabet eden kan lekesi uzun yıllar kaybolmamış ve benim için o dönemlere ait anlamlı ve unutamayacağım bir hatıra olarak kalmıştır. O sayfayı her okuduğumda gözüm o kan lekesine takılır, hâtıram gözümün önünde canlanmaya başlar. Olanları hatırlar, yaşadıklarım üzerinde düşünür ve duygulanırım.

Bu hal üzere eve gelmişim. Annem halime çok üzölmüş, babam ise fazla mesele yapmamıştı. Zira ona göre, hak ettiğim cezayı çekmişim. O geceyi dershanede yaşadığım korku ve falaka dayağının acılarıyla geçirdim. Ertesi gün hocaya gidecek ne halim ne de mecâl'im vardı; derse annem götürdü beni. Niyeti aslında konuyu hocayla görüşmekti. Birlikte içeriye girdik. Annem selam verip hal hatır sorduktan sonra hocaya dedi ki: "Hocam, bir şey demiyorum ama bu kadar da olur mu, günah değil mi bu çocuğa, o daha çok küçük!" Hocamız fazla umursamadı ve hiç istifini bozmadı. Tek bir cümle ile şu karşılığı verdi: "Çok düşünüyorsan al götür çocuğunu!" İşte bu kadar.

Annem beni alıp eve getirmişti. Olup bitenlerle ilgili babamın tavrı ise gayet net ve açıktı: "Hocasıdır, fazla üsteleme".

Esas itibariyle dayak bir ceza yöntemi olmamalıdır. Hata ve yanlışları düzeltmede sözlü uyarı, kınama ve hak mahrumiyeti gibi daha etkili usullere başvurmak sonuca ulaşmak ve istenileni elde etmek açısından kayda değerdir. O gün falakaya yatırılmış olmam elbette ki beni üzmüş ve ruh dünyamda olumsuz etkiler bırakmış olabilir. Ama her şeye rağmen üzerimde sayılamayacak kadar emek ve hakkı olan Efe Hoca'dan Rabbim râzı olsun.

8) Bir Günlük Bakırcı Çırağı Oluyorum

Hâfızlık yaptığım dönemde aldığım cezalardan biri de bir günlük bakırcı çıraklığıdır. Yanlış hatırlamıyorsam hâfızlığımın artık son dönemleri. Ezber sayfalarının her geçen gün artması sebebiyle ders dinletmede zorlandığım o günlerde hocaya gidememiş ve derslerden geri kalmıştım. Hoca durumu babama haber vermiş. Vaziyeti öğrenen babam son derece sinirli, adeta ateş püskürüyordu. 'Öyle mi, düş önüme bakayım!' dedi ve elimden tuttuğu gibi beni mahallemiz esnafından bir bakırcı ustasının dükkânına götürdü. Ustaya dedi ki: 'Bundan böyle bu çocuk burada çalışacak, istediğin her işi yapacak. Cep harçlığı falan yok, bir öğün bir şeyler yesin yeter'. O gün sabahdan akşama kadar dükkânda çıraklık yaptım. Kıyafetlerim kirlenmiş, elim ve yüzüm is içinde simsiyah olmuştu. Akşam vakti yakındı. Rahmetli Mustafa amcam dükkâna geldi. Beni o halde gördüğünde çok şaşırdı. Yüz ifadesi çok donuk ve sertti. Üzüntüsünü belli etmemeye çalışıyordu. Belli ki babama çok kızılıyordu içinden. Ustanın yanına geçti ve ona bir şeyler söyledi. Ne konuştuklarını bilemiyorum tabii. Sonra hemen elimden tutup beni evine götürdü. Karnım acıkmış ve oldukça da yorulmuştum. Zira hiç alışık olmadığım bir işte gün boyu çalışmıştım. Akşam yemeğini amcamlarda yedik. Sonra amcamla birlikte bizim eve gittik. Tabii ki annem yine üzgün ve çaresiz. Yapabileceği bir şey yoktu. Amcamdan bir çare bulmasını istiyordu. Kısa bir müddet sonra babam geldi. Amcamla birlikte beni görünce şaşırdı: "Ağabeyi, bırak onu çıraklık yapsın; madem okumak istemiyor gitsin kirli-isli işlerde çalışsın" dedi. Tabii ki amcam çok üzüntülü ve babama karşı oldukça sinirliydi. Dedi ki: " Yaptığın işi beğeniyor musun? Bu nasıl şey Allah aşkına. Nasıl yaparsın bunu. Unutma ki oğlum, o bir çocuk ve daha çok küçük". Babam hiçbir şey söylemedi, sadece dinledi. Amcam son söz olarak: " Yarından itibaren ezberlerini bana dinletecek ve bir süre bizim evde kalacak" dedi ve gitti.

İşte böyle. Bir günlük bakırcı çıraklığı mâceramız rahmetli Mustafa amcam sayesinde nihayete ermiş ve o gün benim için hâfızlık çalışmalarım da bir dönüm noktası olmuştu.

O dönem ham ve has kaç sayfa ezber verdiğimi hatırlamıyorum ama artık hâfızlığımı Mustafa amcamla devam ettiriyor, ezberlerimi ona dinletiyordum.

Merhum amcam güzel huylu, ağır başlı, anlayış ve müsamahalı bir insan. Bir müddet evlerinde kaldım ve derslerimi kendisine dinlettim. Birkaç ay sonra da hâfızlığımı onda bitirdim. Hocam değişmiş, işim kolaylaşmıştı.

Sevdirirdi, kolaylaştırırdı ve gönlümü ederek okuturdu. Allah (cc) ebediyen râzı olsun. Kendisi de hanımı da adeta çocukları gibi sever ve bakarlardı bana. Makamları cennet olsun.

Hâfızlık bu; kolay değil! Disiplin lazım, devamlılık lazım, ciddiyet lazım, fedakârlık lazım. Evet bunlara itiraz yok, hepsi olmalı; ama sevgi, anlayış ve hoşgörü de lazım. Çocuğun ruh dünyası, istikbâli ve Kur'an'la münasebeti noktasında bunların olmazsa olmaz olduğunu da bilmek lazım.

Hocam değişmiş, işim kolaylaşmıştı.

Geriye baktığımda Efe Hocam'ın bir hocalık vakâr ve ciddiyeti, babamın sağlam irade ve teslimiyeti, annemin sabır ve anlayışı ve nihayet Mustafa amcamın müsâmahası ve olgunluğu. Bütün bunlar onların kalplerindeki iman cevherinden kaynaklanan tezâhür ve yüksek ahlâkî değerlerdir. Onlar öyle olmasaydı ben böyle olmazdım.

Netice itibarıyla bu gayret ve çalışmalar Kur'an için, Kur'ânî değerler için ve Kur'an şahsiyetlerinin yetişmesi için. Böyle olmakla birlikte unutmamak gerekir ki her iş ve her oluş evveleminde Allah (cc)'in irade ve izniyle tecellî eder. Her şey onun ikram ve ihsanı ile semere verir; her daim, edip eyleyen O'dur.

Küçük bir çocuğun hâfızasına âyetleri nakşeden, ona Kur'an sevgisi veren, onu okutan, çalışmalarında sabır ve gayret ihsan eden, hocaya, anne ve babaya dayanma gücünü ikram eden ve nihayet hâfızlık gibi bir şerefi o küçücük çocuğa bahşeden elbette ki Allah (cc)'tir.

*"Ey mülkün sahibi sen yüce Rabbim,
Vermek diledin, dilemeyi verdin,
Sen vermişsen kimdir mâni olacak,
Hâşâ kimin olacak vermediğin¹⁴".*

¹⁴ F. Çollak.

9) Güneşin Altında Kuru Ekmeğe Talim

Hâfızlık yaptığım dönemde aldığım üçüncü büyük ceza gün boyu güneşin altında kuru ekmeğe talime tabi tutulmam olmuştur. Unutamadığım bir hatıradır o günlerden kalan. Babamın amcamlarla birlikte işlettiği bir otel vardı. Ayazpaşa Otel. Müşterileri daha çok doğu ve güneydoğudan orta halli esnaf ve ticaret erbabı insanlardı. Odaları, çay ocağı ve orta yerinde bir de bahçesi vardı. O yıllardan kalma birçok hatırayı da burada yaşamışım. Odalarında, yatakların üzerinde hazırlamaya çalıştığım ezberlerim. Bahçesinde ve sokağında oynadığım oyunlar ve arkadaşlarım.

Derslerimin yine ağır geldiği ve ezber yapmakta zorlandığım günler. Sıcak yaz günleri. Her zamanki gibi dersler devam ediyor, ben sabah gidip öğleden sonra geliyorum. Yine böyle bir gündü. Ezber dinletmek üzere derse gitmişim. Derse gitmesine gitmişim ama ezberimi dinletememiş ve ceza olarak babamdan dayak yemişim. Lâkin cezam dayak ile bitmemişti. Babam yeni ve ilginç bir cezayla tanıştırmıştı beni. Hiç unutmuyorum, o yaz sıcaklığında gün boyu bahçenin ortasında, güneşin altına oturtulmuş ve kuru ekmeğe mahkûm edilmişim. Babam cezamı vermişti. Ders yapmama suçunun cezası olarak saatlerce bir başıma kalmışım sıcak güneşin altında. O halde olmaktan ve öyle görülmekten utanıyor, otel müşterileri beni görmesin istiyordum. Özellikle tanıdık müşterilerin bakışı beni rahatsız ediyordu. Zira daha sonraki günlerde otelde her karşılaştığımızda bana acı acı bakarak o günleri hatırlatacak ve mahcubiyetime mahcubiyet katacaklardı. Bunları düşünüyorum ve içimden diyordum ki "Keşke bunları kimse bilmeseydi, bu cezaya kimse şahit olmasaydı". Bir taraftan da içimde babama karşı tarifsiz bir hınç ve isyan hali vardı; görmek istemiyor ve onu asla affetmeyeceğimi düşünüyordum.

İlerleyen saatlerde durumdan rahmetli Mustafa amcam haberdar edilmişti. Otel geldi ve beni o hal üzere gördü. Çok şaşırılmış ve üzülmüştü. Böyle bir manzara ile karşılaşacağını pek tahmin edemezdi her halde. Duyguları karışık. Bana bakıp üzülüyor, içinden bir şeyler mırıldanarak babama da sinirleniyordu.

Tabir yerinde ise o gün de kurtarıcı amcam olmuştu. Elimden tutup eve götürdü. Annem yine üzgün ve çaresiz. Amcam önce annemi teselli etmiş, ardından babama sinirlenip çok sert konuşmuştu. Bir şeyler söylemişti muhakkak, ama ben hatırlamıyorum.

Güneş altında kuru ekmeğe talimi de böylece bitmişti ve ben bıraktığım yerden derslere devam ettim. Zaten hâfızlığım da bitme aşamasına gelmişti. O cezadan ne kadar zaman sonra bittiğini hatırlamıyorum tabii, geçmiş gün.

Tekrar tekrar ifade edeyim ki babamdan da, amcamdan da Allah razı olsun, nûr içinde yatsınlar.

10) Hâfızlık Hediyesi İkinci El Bir Bisiklet

Hâfızlığım bitmişti. İki yıl süren çalışmalarım yaşadığım bir takım güzel hatıralarıyla nihayete ermişti. Hâfızlığım bitmişti ama bu sefer hafızlığı pekiştirme çalışmaları başlamıştı. Babam işin üzerinde titizlikle duruyor, hafızlığımın pekişmesi noktasında hiçbir fedakârlıktan kaçınmıyordu. Kimi zaman otelde kimi zaman dükkânda babamın özel olarak ayarladığı bir hoca ile hâfızlık takviye çalışmaları yapıyordum.

Hafızlığı tamamlayıp pekiştirmeye başladığım o günlerde babam bana bir hafızlık hediyesi aldı: -rengini belirtebiliriz- bir bisiklet. Bu bisiklet evvelemirde bir hâfızlık hediyesi olmakla birlikte takviye çalışmaları için bir teşvik düşüncesi de vardı işin içinde. O günlerde hâfızlığın hemen ardından aldığım bu takviye çalışmaları bende bir bıkkınlık ve yılgınlık meydana getirmesin diye babam bana bu bisikleti almıştı. Annemin anlattığına göre ikinci el bir bisikletmiş, o günlerde babamın durumu yeni bir bisiklet almaya müsait değilmiş. Tabii benim için önemli olan bisikletin kendisiydi, ikinci el yahut sıfır olması pek de beni ilgilendirmiyordu. Nasıl sevinmiştim, anlatamam. Dersin dışında kalan zamanımı onunla geçiriyor, ona binmekten büyük bir keyif alıyordum. Öyle veya böyle bir bisiklete sahip olmak benim için çok şeydi. Bütün oyunları bırakmıştım; bisikletle yatıyor bisikletle kalkıyordum.

Dikkatimi çekmiştir: babam hâfızlık yaptığım dönemlerde bana karşı pek sert, tavizsiz ve mesafeli bir çizgide idi. Hâfızlıktan sonra durum değişmişti. Bunun ilk işareti de bisiklet olmuştu. Oysaki bu bisikleti hâfızlık döneminde de alabilirdi. Ama öyle yapmamıştı. “Bisiklete dalıp okumayı bırakır ve hâfızlıktan olur” diye o dönem değil, daha sonra almayı uygun görmüştü. Bu da benim için her zaman düşündürücü gelmiştir.

11) Oruç Tutamıyordum Ama Evlerde Hatim Okuyordum

Hâfızlığım bitmişti artık. Ama asıl iş bundan sonra başlıyordu. Unutmamak için hıfzımı kuvvetlendirmem, takviye çalışmaları yapmam gerekiyordu. Babam rahmetli, bir taraftan ayarladığı özel bir hoca ile bana günlük takviye çalışmaları yaptırtıyor, diğer taraftan da yaklaşmakta olan ramazan ayını bekliyordu. Çünkü Erzurum’da ramazan ayı denildiğinde, oruç ibadetinin yanında dîni bir gelenek olarak hatm-i şerîfin (Kur'an mukâbelesinin) özel bir yeri vardı. Hatim ramazanın olmazsa olmaz Kur'an ibadetlerindendi.

O dönemlerde ramazan ayı boyunca Erzurum'da her gün camilerde ve birçok evde hatim okunurdu. Bir kısım hâfızlar evlerde sabahdan iftar vaktine kadar sırayla ve belli zaman dilimleri içinde hanımlara cüz mukâbelesi okurken, bir kısmı da iki, dört yahut beşer kişilik gruplar halinde camilerde cemaatin huzurunda yarım cüz veya hizip (beş sayfa) hatmi okurlardı. Özellikle büyük camilerde iftara doğru okunan ve on bir hatmi diye bilinen hatim pek meşhurdu. Erzurum'un önde gelen hâfızları okurdu bu hatmi. Hatta başka şehirlerden gelen meşhur hâfızlara da bu hatimde yer verilirdi. Kaleli Hâfız, Sürmeneli Hâfız, Erzurumlular'ın pek sevdiği ve itibar ettiği bu misafir hâfızlardandı.

On yaşlarında çiçeği burnunda bir hâfız olarak ben de bu hatim okuyan hâfızlar kervanına katılmışım. Hâfız olarak eriştiğim ilk ramazan. Üç ayrı evde üç cüz hatmi okuyordum. Küçük hâfızdı adım. O kadar küçüktüm ki evlere yaya gidemiyordum. Babam bazan fayton bazan da minübüs tutarak ve sürücüye de tenbih ederek gönderiyordu beni hatim okuduğum evlere. Hâfızlığa, Kur'an hizmetine ne kadar düşkün bir insandı rahmetli. Yaptıklarını şimdi daha iyi anlıyorum. Ah güzel babacığım, nûr içinde yat inşallâh.

Hiç unutmam, o ramazan ayında Mahallebaşı'nda bir eve hatim okumaya gidiyordum. Öğle vaktine yakın bir saatte okuyordum. Hatim sahibi teyze bazen bana bir tas süt ikram ederdi. İçine biraz da ekmek doğrardı. Ben onu âfiyetle içer ve hatmi okumaya devam ederdim. Yaşım küçük, bünyem zayıf. Üstelik de henüz oruç çağım değil. Tabii hanımlar işin farkında, itiraz eden olmazdı.

Hatırladığım kadarıyla dayımların evinde de hatim okumuştum. Dayımın hanımıyla çocuklardan başka dinleyen yoktu evde. Bu yüzden o ev hatim hususunda en rahat evdi benim için. Ne de olsa dayımın eviydi orası. Yengemin anlattığına göre evde hem çocuklarıyla oyun oynuyormuşum hem de hatim okuyormuşum. Hatta zaman zaman çocuklarla karyolanın altına girip oynuyor, yengemin uyarılarıyla oradan çıkıp hatim okumaya devam ediyormuşum.

12) İlkokula İkinci Sınıftan Başlamıştım

Hâfızlığım bittiğinde dokuz yaşındaydım. Henüz okula gitmiyordum. İçimde okula, okul kıyafetlerine karşı öyle bir merak ve sevgi vardı ki anlatamam. Dışarıda gördüğüm ilkokul öğrencilerini, evimize gelen tanıdık ailelerin okula giden çocuklarını hayranlıkla izlerdim. Hatta bir defasında misafiriğe gelen akrabamızdan bir çocuğun önlük ve yakalığını giyip uzun süre çıkartmamıştım. Öylesine sevinmiş ve mutlu olmuşum ifade etmem mümkün değil. Ama tuhaf bir duygu ve ruh haliyle sanki bütün bunlar ulaşamaz, erişilemez gibi geliyordu bana. Acaba ben de okula gidecek ve bu kıyafetleri giyecek miydim?

Babam rahmetli okul işlerini Mahmut amcama havale etmişti. Kendisi bu tür işlerde pek girişken bir insan değildi. Kendine has bir dünyası vardı. Ticareti düzgün, ibadete düşkün, evine bağlı bir insan. Amcam rahmetli ise son derece cesaretli ve bu tür işlerde becerikliydi. İlkokula kaydımı o yaptırdı. Çok iyi hatırlıyorum, beni Veyisefendi İlkokulu'na götürmüş ve kayıt işlemlerimi yaptırmıştı. Velim de rahmetli amcam olmuştu. Benim için ilginç ve bir o kadar da mutlu, güzel bir sürprizle başladı ilkokul eğitimim. Okula ikinci sınıftan başladım. Çünkü hâfızlık döneminde nasıl ve kiminle olmuş hatırlamıyorum ama bir nebze okuma-yazma ve biraz da matematik biliyordum. Okul idaresi beni imtihan etti ve doğrudan ikinci sınıfa kaydetti. Böylece pek fazla sene kaybım da olmayacaktı.

Dokuz yaşındaki küçük hâfız, artık okullu bir çocuk olmuştu. Hayallerini süsleyen okul önlüğü ve kar beyaz yakalığı ile ilkokul ikinci sınıf öğrencisi bir çocuk. Sınıfa girişimi, henüz tanımadığım bir arkadaşın bana yer verişini, heyecanla, ürkek ve çekingen gözlerle öğrencilere bakışımı hayal meyal hatırlıyorum.

13) İmam-Hatip'li Yıllarım

Erzurum İmam-Hatip Okulu'nda okuduğum dönemde başarılı sayılabilecek bir öğrencilik hayatım vardı. Özellikle meslek derslerinde Kur'ân-ı Kerîm başta olmak üzere, Arapça, tefsir, hadis ve fıkıh derslerindeki başarımda hâfızlığımın etkisi büyük olmuştur. Zira metinleri daha çok âyet ve hadislerden oluşan bu derslerde özellikle âyet ibarelerini okumak, ezberden bulmak ve daha iyi anlamak hâfızlık sayesinde kolaylaşıyordu. Buradan baktığımda muhteşem ve muazzam bir nimet hâfızlık. Özellikle ilâhiyat alanındaki ilim erbabı için. Yüce Rabbim beni ona lâayık eylesin her zaman.

Okulda ve okul dışında çeşitli programlarda okuduğum Kur'an'larla, hocalarım ve çevrem tarafından seviliyor ve her geçen gün tanınmaya başlıyordum. Bu arada okulda yapılan Kur'ân-ı Kerîm yarışma programlarında aldığım birincilikler olmuş, ödüller almıştım. İçlerinde benim için en anlamlısı okul müdürümüz İhsan beyin elinden aldığım büyük boy bir Kur'ân-ı Kerîm olmuştu. İhsan Bey başarılarımla ilgili duygularını, dilek ve temennilerini dile getiren çok güzel cümleler yazmıştı bu hediye Kur'an'ın iç sayfasına. İstikbalde Kur'an'la ilgili çalışmalarında muvaffakiyetlere yönelik, müdürümüz İhsan beyin dua cümlelerini hiç unutmam. Kütüphanemde mevcut olan bu Kur'an'ı elime her alıştımda bu güzel satırları okur ve geçmişe doğru hasret dolu duygularla derin bir yolculuğa dalarım.

O dönemlerde özellikle Anadolu'da şimdiki gibi ne geniş kapsamlı Kur'an yarışmaları veya programları ne de derece alanlara büyük ödüller vardı. Şartlar ve imkânlar kısıtlıydı tabii. Şimdi hamdolsun, birbirinden güzel Kur'an programları ve yarışmaları

yapılıyor, derece alanlara güzel ödülleri veriliyor. Şimdiki hâfızlarımız bu bakımdan son derece şanslılar. Daha iyi yetiştirme ve kendilerini isbat etme noktasında eski dönemle kıyaslanmayacak derecede büyük fırsat ve imkânlarla sahipler. Bunların kıymetini bilmek lazım.

14) “Binbir Hatim” Merasimlerine Gidiyorum

Erzurum'da medfun Pîr Ali Baba adında bir zat vardır. Türbesi Dutçu köyü üzerindedir. Anlatılanlara göre bu zat, "binbir hatim" diye bir hatm-i şerif programı ihdas etmiş Erzurum'da. Savaşlardan, yaygın hastalıklardan ve sair âfetlerden Erzurum uzak olsun niyetiyle. Pek güzel ve ulvî bir niyet. Kur'an ile Allah'a sığınmak ve O'ndan yardım istemek.

Ne zaman başladığı kesin bilinmeyen bu "binbir hatim" geleneği meşhurdur. Pir Ali Babanın yaşadığı çok eski yıllara dayandığı anlatılır hep. Senede bir kere yapılır. Erzurum'un bazı câmilerinde sabah ve yatsı namazından sonra başta merkez din görevlileri ve köylerden katılan hâfızlar olmak üzere camilere gelen cemaat tarafından hatimler okunur. Cemaatin durumuna göre kimi zaman beş, kimi zaman on hatim indirilir. Hatimler biter, ardından güzel sesli hâfızlar İhlâs, Felak-Nâs, Fâtîha ve Elif-Lâm-Mîm'i (Bakara'nın ilk âyetleri) okurlar. Nihayet kıdemli hocalardan bir zatın yaptığı kısa bir dua ile o günkü okuma tamamlanmış olur.

Bu programlar yaklaşık kırk gün sürer ve binden fazla hatim indirilmiş olur. Hatim sayısı bini geçmekle birlikte bu Kur'an geleneğinin adı "binbir hatim" olarak yerleşmiş ve öylece meşhur olmuştur. Kırk günün ardından Cuma günü, Cuma namazından önce Ulu Câmi yahut Lala Paşa Câmiinde yapılan "binbir hatim" duasıyla merasim bitmiş olur.

15) “Binbir Hatim ve Erzurum”

"Binbir hatim" Erzurum için çok büyük ve anlamlı bir Kur'an geleneğidir. Erzurumlu'nun Kur'an'a muhabbeti bir başkadır. Kur'an denildiğinde akarsular durur onlar için. Bileni bilmeyeni, okuyanı okumayanı, anlayanı anlamayanı derin bir muhabbetle sarılır Kur'an'a. Kur'an eğitimi öncelikli ve çok önemlidir onlar için. Bu hususta hiçbir fedâkârlıktan kaçınmaz Erzurum insanı.

Sesleri güzeldir Erzurumlu hâfızların, ağızları yatkındır Kur'an okumaya. Sanki güzel Kur'an okumak mayasında vardır. Bu bir vâkıâ. Peki, nedir bunun sebebi? Açık ve net bir şey söylemek mümkün mü? Elbette ki hayır! Siz buna toprağının kimyasından deyin, yayla havasından deyin, soğuk sularından deyin. Ne dersiniz deyin. Bunlar fiziksel sebeplerdir, doğruluk payı olabilir. Ama bunların ötesinde bir takım tezâhürler vardır ki

asıl üzerinde durulması gereken onlardır. Erzurum şehitler diyaridir; din, vatan, Kur'an uğrunda şehâdet şerbeti içmiş çok civanlar yatar toprağında. Tarihinde çok sıkıntılar yaşamış Erzurum. Şiddetli savaflara sahne olmuş; düşmanlarıyla amansız çatışmalara girmiş, göçler yaşamış. Pek rahat yüzü görmemiş geçmişinde. Bütün bunlar Erzurumlu'nun ruh dünyasında derin izler bırakmış. . . Mânevi dünyaları ve milliyetçilik duyguları yaşadıkları ızdıraplar içinde daha da gelişmiş ve âdeta kemikleşmiş. Sert iklimi ve coğrafi konumu, yakın ve uzak dış dünyaya fazla açılmasına engel olmuş, bir bakıma kapalı bir toplum halinde uzun yıllar bölgedeki yerini korumuş. Bu bakımdan her türlü kötü ideoloji ve tehlikeli sosyal akımlardan kendini nisbeten uzak tutmasını bilmiş.

Erzurum mâneviyat ve milliyetçilik duygularıyla muhâfazakâr bir çizgide kalmış; din, Kur'an ve vatan gibi kutsal değerler Erzurumlu'nun dünyasında ayrı bir yer etmiş. Kur'an muhabbeti, mânevi değerlere, dîni ve millî geleneklere bağlılık Erzurumlu'nun karakteristik özelliği olmuş. Kur'an ve din eğitimine önem vermiş, din âlimlerine ve en sade mahalle hocasına varıncaya kadar sevgi ve saygıda kusur etmemiş.

Erzurum bu vasıflarıyla duâlar almış mâneviyat dünyasının sultanlarından. Nice âlimler yetişmiş Erzurum'da ve ağız Kur'an'a yatkın nice bülbül sesli hâfızlar. Ramazan mukâbeleleri ve "binbir hatim" misali ramazan dışındaki Kur'an etkinlikleri Erzurumlu'nun hayatında önemli bir yer işgal etmiş. Hocaları, hâfızları ve vatandaşları ayrı renk katmışlar bu etkinliklere. Birlikte gitmişler, birlikte okumuşlar ve duâ etmişler.

İşte bu bereketli ve anlamlı "Binbir hatim" programlarına ben dekatıldım okul yıllarında. Babam rahmetli bu hususta hiç taviz vermezdi. Sabahın köründe uyandırır, namazdan sonra gönderirdi beni hatm-i şerif okumaya. Kar-kış soğuk, tipi demeden, diz boyu karlı yolları yara yara sabahın karanlığında Ayazpaşa câmiine gider, cüzlerimi okur ve programdan sonra da eve dönerdim.

"Binbir hatim" için yollarına düştüğüm Ayazpaşa benim için unutulmaz bir muhitti birçok yönüyle. En başta dede muhitimiz. Cihan dedem o câmide uzun yıllar imamlık yapmış. Benim hâfızlık yıllarım o muhitte geçmiş nice güzel hâtıralarla. Kış günlerine rastlayan "Binbir hatim" dersiniz, Ayazpaşa'da bir başka güzel ve mânidardı. Ne mübârek bir câmi ve ne bereketli Kur'an saatleri idi. Erzurum'un o soğuk kış günlerinde, sabahın erken saatlerinde dolup taşardı mübârek câmi. İmamlar, müezzinler, hâfızlar Ayazpaşa hatmini aksatmazlardı. Çok katılım olurdu. Dönemin müftüsü merhum Sâgıb Efendi de gelirdi "binbir hatim"e. Hiç unutmam, câminin ortasına konulan uzunca bir rahlenin arkasına oturur, yanındaki hocalarla birlikte cüz okurdu. Yanında oturanlar da müftü efendinin talebeleri. Her biri belli yaşta din görevlisi olan hocalar. Sâkıb Efendi bir taraftan cüzlerini okurken bir taraftan da câminin kapısını süzerdi göz ucuyla. Gelenleri adeta kontrol ederdi çaktırmadan.

Böyle müftüleri görmek nasip oldu bizlere. Sâkib Efendi evinden çıkıp müftülüğe (o zaman fetvahâne denilirdi) giderken, geçtiği güzergâhtaki esnaf, tezgâhını terk eder, dışarı çıkar ve sırf hoca efendiyi görmek ve onun selamını almak için adeta esas duruşa geçerdi. Hoca efendi herkese edep ve erkân içinde, makâmına yakışır bir vakâr ile selam verir, yoluna devam ederdi.

Babam bu zât-ı muhtereme çok muhabbetli ve hürmetliydi. Yanılmıyorsam henüz daha hafızlığı yeni bitirdiğim dönemlerdeydi. Hoca efendi hastalanmış, yatağa düşmüştü. Elini öpmek ve duasını almak üzere beni evine götürmüştü babam. İçerisi kalabalıktı. Yanına vardım, elini öptüm. Babam "Efendim, mahdumunuz hâfızlığını bitirdi" dedi sessizce. Hoca efendi dönüp şöyle bir baktı ve dua etti. Ardından da babama: "Bu çocuğu okut Ahmet!" dedi. Allah rahmet eylesin ve makamı cennet olsun.

16) Ta'lim Okumak Üzere İstanbul'a Gidiyoruz

Kur'an'la ilgili hayatımın iki önemli muhitinden biri Erzurum, diğeri İstanbul'dur. Erzurum. Tedris rahlesinde ilk besmeleyi çekerek Hz. Kur'an'la müşerref olduğum, hâfızlık tacını giyip sokaklarında küçük hâfız olarak dolaştığım, acı ve tatlı nice hâtıralar yaşadığım canım vefalı memleketim, güzel vatanım. Üzerimde çok hakkı ve emeği olan dadaşlar diyarı, ulemâ yatağı Erzurum.

İstanbul. Genç yaşımda Kur'an için sefer topraklarına gelip bir daha ayrılamadığım ilim muhiti. Genç hâfız olarak benliğimi bulduğum, yüksek okul eğitimi aldığım, üstad hocaların rahlesinde tedris ettiğim; muhteşem coğrafyası, tarihi, kültürel ve mânevi zenginlikleriyle güzeller güzeli, dünya incisi İstanbul.

İstanbul'a ilk seferim Erzurum İmam-Hatip Okulu'ndaki öğrencilik yıllarımın lise döneminde, yanlış hatırlamıyorsam 1970 yılının yaz tatilinde olmuştu. Babam rahmetli, hem müftü Sâkib efendinin "bu çocuğu okut" şeklindeki sözleri hem de çevresindeki bazı hocaların tavsiyeleriyle iyi bir Kur'an eğitimi almam noktasında ciddi ciddi düşünmeye başlamıştı. Başlamıştı ama bu iş nasıl ve nerede olacaktı. Erzurum'da mı yoksa başka bir yerde mi. Her halde bazı iştişareler yapmış olacak ki sonunda kararını vermiş ve adresi bulmuştu. İstikamet İstanbul'u gösteriyordu artık. Yaz tatilinde beni İstanbul'a rahmetli hâfızlık hocam ve amcam Mustafa Efendi götürecekti.

Çok iyi hatırlıyorum o günlerdeki ruh halimi ve yaşadığım heyecanı. On altı, on yedi yaşlarında bir gencim. Bilmediğim, ama medhini sıkça duyduğum bir şehre, İstanbul'a gidecektim. Kur'an'ı en güzel okuyan, radyolarda aşırı dinlediğim meşhur hâfızların, kurrâların bulunduğu yere. Onlarla beraber olacak, onlardan okuyacaktım. Erzurum'a döndüğümde bir İstanbullu hâfız gibi okuyacak ve bununla iftihar edecektim. Çok

heyecanlanıyordum, ne yapacağım ve bu işi nasıl becereceğim diye. Her şeye rağmen kendime güveniyordum.

İstanbul'a amcamla geldik ve etraftan yapılan tavsiyeler üzerine Nûruosmâniye Câmii baş imamı ve aynı zamanda Nûruosmâniye Kur'an Kursu'nun baş hocası merhum Hasan Akkuş hocayı ziyaret etmek üzere soluğu câmide aldık. Namaz vakti geldi, öğle namazını kılıp odasının önünde hocayı beklemeye başladık. Hocanın imam odasına doğru yaklaştığını görünce ayaklarım yerden kesildi sanki. Biraz korku biraz heyecanla karışık duygular içindeydim. Amcamla birlikte yanına varıp selam verdik, elini öptük. Misafir olduğumuzu anladı ve bizi odasına davet etti.

Akkuş hoca mümtaz bir şahsiyet. Yirminci asrın ülkemizdeki en seçkin Kur'an üstadlarından biri. 1940-1950 yıllarında ilk yatılı Kur'an kursunu hizmete açan, 1950-1960 yılları arasında da imam-hatiplik ve Kur'an muallimliği görevlerini birlikte yürüten bir hoca efendi. Kur'an eğitim ve öğretimiyle ilgili bir takım sıkıntıların yaşandığı dönemde (1950 öncesi) şahsî nüfuzunu kullanarak Kur'an okutma ve Kur'an kursu açma izni alan üç kişiden biri Akkuş hoca. Diğer hocalardan iki üstadı da hatırlayalım: biri Abdurrahman Gürses, diğeri Kasımpaşa'da merhum H. Yakûb efendi. Akkuş hoca o günün zor şartlarında ve çeşitli imkânsızlıkları içinde Nûruosmâniye Câmii karşısındaki (şimdi Kur'an kursu olan) yeri düzenletmiş ve yatılı Kur'an kursu yapmış.1926-1934 yılları arasında bu mekânda fahrî olarak Kur'an hizmetinde bulunmuş, 1934-1960 tarihleri arasında ise bu çalışmalarını resmî çerçevede yürütmüş. Kur'an eğitimi almak üzere Anadolu'dan gelen gençlerle ilgilenmiş, imkânlar nisbetinde yeme, içme, barınma vs. ihtiyaçlarını karşılayarak onları okutmuş, yüzlerce talebe yetiştirmiş. Allah rahmet eylesin, makâmı cennet olsun.

Hocanın odasında bizimle birlikte kimlerin olduğunu pek hatırlamıyorum. Amcam dedi ki: "Hocam, mahdumunuz hâfızdır, eğer münasip görürseniz zât-ı âlinizden ta'lîm¹⁵ okumasını istiyoruz. " Hoca o heybetli hali ve sert bakışlarıyla bir amcama bir bana baktı. Ayakta bir süre hiçbir şey söylemedi. Cübbe ve fesini çıkarıp koltuğuna oturdu. Dönüp tekrar amcama baktı ve bizi hayretler içinde bırakan, şaşırtan o cevabı verdi: "Yahu, bu çocukları Anadolu'dan getirip atıp gidiyorsunuz. Ne olacaklar, nerede kalıp ne yiyip ne içecek bunlar. Düşünen yok. Biz ne yapacağız peki?" Hocanın bu sözleri amcamı şaşırtmış ve açıkça moralini bozmuştu. Tabi bende çok etkilenmiştim bu sözlerden. Soğuk bir duş gibi gelmişti bana. Rahmetli hocanın o ilk hali ve çıkışı beni

¹⁵ "Öğretmek" anlamına gelen 'ta'lîm' kelimesi 'ilim' kökünden türemiştir. Tecvid ilminde bir terim olarak kullanılmakta olan ta'lîm, bu disiplinin teorik ve pratik çerçeveli eğitim ve öğretim faaliyetlerinin klasik adıdır. Kısaca ta'lîm denilen bu eğitimin asıl ve tam ismi, *ilm-ü ta'lîmi't-tecvîd ve tashîhi'l-hurûf* (tecvid kurallarını ve harflerin düzgün telaffuzunu öğretme ilmi)'tur.

üzümüştü. İçimden "ben bu hocadan okumam, ne olursa olsun burada durmam" diye geçirdim.

Amcam hocanın bu tavrından etkilendiğini belli etmeden ısrar ediyordu benim Nûruosmâniye'de kalmam ve Akkuş hoca efendiden okumam hususunda. Zira İstanbul'a bu maksatla gelmiştik ve özellikle Akkuş hoca tavsiye edilmişti. Dedi ki: "Hocam, hâfızımızı bir dinleyin isterseniz, sonra nasıl buyurursanız öyle olsun." Hoca amcamın bu ısrarlı tavrı karşısında biraz durdu. Bana dönerek, "Oku bakalım, esteîzu billâh, İKTERABETİ'S-SÂATÜ." dedi. Bu bir bakıma hâfızlık imtihanıydı. Hâfızlar bilir, bu sayfa pek kolay bir yer de değildir. Başladım okumaya ve öbür sayfanın yarısına kadar okudum. Hiç şaşırmadım Rabbimin lutfuyla. "Dur!" dedi hoca. "Aferin! Şimdi de bize istediğin yerden bir aşır oku bakalım" diye ekledi. Ben biraz rahatlamıştım, öyle ya en zor yerden okumuş ve takılmamıştım. Kendime bir güven gelmiş ve heyecanım dinmişti bir miktar. Başladım okumaya. "Meselüllezîne't-tehazû min dûnillâh (.)" diye. Burası benim o zaman çok meşhur aşırımdı. Sık sık okurdum burayı.

Akkuş hoca aşırımı dinledikten sonra çok değişmişti. Olumsuz tavrından ve o biraz evvelki hiddetli halinden eser kalmamıştı. Amcama dedi ki: "Tamam, bu çocuğu okutacağım; yemesi, içmesi ve her masrafı bize ait, bırakıp gidebilirsiniz. Artık o bize emanet." Tabii amcam çok sevinmiş ve amacına ulaşmıştı.

İzin isteyip dışarı çıktık. Amcam "Tamam oğlum, bu iş bitti Allah'ın izniyle. Hemen kursa geçip kaydını yaptıralım" dedi ama ben onun gibi düşünmüyordum. Zira hocadan biraz korkmuş ve çekinmiştim. İlk hali ve sözleri çok etkilemişti beni o zaman. Amcama: "Ben kalmak istemiyorum, burada okumam" dedim ve ısrar ettim. Amcam ikinci şaşkınlığını yaşıyordu. "Oğlum bak, iyi bir fırsat doğdu senin için. Hoca seni kabul etti ve sevdi." diye uzun süre beni ikna etmeye çalıştı. Ama nâfile. Ne söylerse söylesin, dinlemedim.

Yapılacak bir şey yoktu artık. Amcam benim bu tavrım karşısında artık daha fazla ısrar etmedi. Biz birkaç gün sonra amcamla Erzurum'a geri döndük. İlk İstanbul seferimizde her hangi bir ders görmeden dönmüştük memlekete. Ve benim ta'lim-tecvid eğitimim bir başka bahara kalmıştı.

Evet, takdîr-i ilâhi böyle tecellî etmişti. O tarih olup bitenler bir sene sonra olacak olanların sebebi miydi, bilemiyorum. Bildiğim şey, olanda hayır ve her şeyde bir hikmetin olmasıydı. Allah (cc) abes iş işler miydi, hâşâ!.

Erzurumlu İbrahim Hakkı Hazretleri ne güzel diyor:

*Deme şu niçin şöyle,
Yerince ol öyle,
Bak sonuna sabreyle,
Mevlâ görelim neyler,
Neylerse güzel eyler.*

17) Abdurrahman Gürses Hoca'ya Talebe Oluyorum

Ertesi sene yine yaz tatilinde ikinci İstanbul seferimiz başlıyordu. 1971 senesinin yaz ayları. Babam ve amcam kesin kararlıydı, bir hoca efendinin ders halkasına katılıp talebe olmam hususunda. Kim nasıl tavsiye etti yahut kimlerle istişare edildi, hatırlamıyorum. İstanbul Beyazıt Câmii İmam-Hatîbi Abdurrahman Gürses hocaya gitmeye karar verilmişti. Hoca efendi halk arasında daha çok Hendekli Abdurrahman Efendi diye anılırdı. Beyazıt Câmii'ne gittik. Hocanın ta'lim ve tecvid dersleri verdiği kurs, câminin içinde sağ tarafta idi. Burası daha önceleri kütüphane imiş. Şeyhülislâm Veliyyüddin Efendi Kütüphanesi. 1950 senesinden önce Beyazıt Câmii bünyesinde bulunan ve üniversite talebelerine hizmet veren bu kütüphane yerinin Kur'an kursuna tahsisini Abdurrahman Gürses hoca gerçekleştirmiş. Zira câmi içinde bulunan kütüphanenin özellikle öğrencilerin hizmetine açık olduğu saatlerdeki giriş ve çıkışlar, aynı anda devam etmekte olan ibadet ve câmi faaliyetleriyle karışarak pek de uygun bir durum arzetmiyor, caminin genel havasını ve cami temizliğini bozuyormuş. 1950 senesinde kitaplar Abdurrahman hocanın yetkililer nezdindeki gayretleriyle Süleymaniye Kütüphanesi'ne devredilmiş ve bu mekân kendisine Kur'an eğitimi için kurs olarak tahsis edilmiş.

Beyazıt Kur'an Kursu. Kur'an hayatımın hâfızlıktan sonraki en önemli safhası burada başladı. Hamurum bu mekânda yoğruldu, talebeliğim orada şekillendi. Bugünün bendeki tezâhürleri o günün harcında gizli.

Amcamla birlikte câmi içindeki Kur'an kursunun kapısına vardık. İçeriden sesler geliyordu. Kur'an okuyan öğrencilerin sesleri. İzin alıp içeri girdik. Necati Kap hoca adında bir zât karşıladı bizi. Abdurrahman hocanın en kıdemli kalfası. Abdurrahman hoca 1960 yılına kadar imamet ve Kur'an öğreticiliği hizmetini birlikte yürütmüş, o tarihten sonra mevzuat gereği kurstaki resmi öğreticilik görevini talebelerinden Necati hocaya devretmiş, kendisi mihrap hizmetine devam etmiş. Hal ve hareketiyle, kılık kıyafetiyle ve bir Kur'an hocasına yakışır tavırla beyfendi bir insan Necati hoca.

Kursa kaydımızı yaptırdıktan sonra ertesi gün ta'lim derslerine başladık. Bizi Necati hoca dinliyordu. Her gün bir namaz sûresini okuyor ve diğer derse geçiyordum. İnşirâh

sûresine kadar hiçbir sûrede takılmadan derslerimi verdim hocaya. Gerek hâfızlığım gerek hâfızlık esnasındaki kıraatimin sağlamlığı ta'lim derslerindeki işimi kolaylaştırıyordu. Necati hoca okuyuşumu beğeniyor ve memnuniyetini beyan ediyordu.

İnşirâh sûresini iki günde geçebildim. Öyle zannediyorum bu sûrede geçen "enkada zahrak." âyetindeki zor mahreçler sebebiyle. Sıra Duha sûresine gelmişti. Dersimi verdikten sonra Necati hoca bana dedi ki: "Bundan böyle dersini hoca efendi (Abdurrahman hocayı kastediyor) dinleyecek evladım". Çok şaşırmış ve heyecanlanmışım. Abdurrahman hocaya talebe olmak. Nasıl okuyacaktım, ne diyecekti, acaba bu işi başarabilecek miydim? Bu ve benzer sorular zihnimi meşgul etmeye başladı. Ertesi gün benim için çok zor bir gün olacaktı.

Ertesi gün Abdurrahman hoca öğle namazına yarım saat kala kursa geldi. Kendisini ilk defa o gün gördüm. Takım elbisesi, kıravatı ve fötr şapkasıyla dikkatimi çekmişti hoca. Çok şık giyindiği belliydi. Yüz hatları ve bakışları, sert mizaçlı biri olduğu kanaatini uyandırıyor insanda. Yanına yaklaşamaz ve konuşulamaz dedirtiyordu âdeti.

Abdest alıp mihraba geçti. Cübbe ve fesıyla bütün heybeti ve ihtişamı üzerindeydi. Namazı kıldırdıktan sonra aşr-ı şerif okudu. Muhteşem bir kıraattı. Okurken hiss ediyor, yaşıyordu âyetleri sanki. Kıraat esnasında verdiği nefes aralıklarında etrafa bakıyor, bir sağa bir sola dönüyor, sanki bir mânevi âlemden bir başkasına gidip geliyordu. Tam bir Kur'an kıraati.

Namazdan sonra tekrar kursa geldi. O güzel kıraat belli ki yormuştu hocayı. Makamına geçti ve bir süre nefeslendi. Necati hoca bana işaret edip hocanın yanına gelmemi istedi. Huzuruna vardım ve elini öptüm. "Size bahsettiğim Erzurumlu genç, efendim!" dedi Necati hoca. "Öyle mi!" dedi hoca efendi. "Otur şöyle evladım" diye ekledi. Sordu sual etti. Erzurum'dan, orada birkaç talebesinin olduğundan bahsetti. Mehmet Gürgür hoca aklına geliyordu. Erzurum'un sevilen hocalarından. Kur'an hizmetlisi bir insan. Çok sayıda talebe yetiştirmiş bir zat, Gürgür hoca. Allah kendisinden râzı olsun.

O gün bana son söz olarak "Yarın sûre-i Leyl'i bana okuyacaksın, şimdi gidebilirsin" dedi hoca efendi ve ben ertesi gün hoca ile 'bed-i besmele' ederek Kur'an hayatımın en önemli safhasına başlamış oldum. Artık resmen Abdurrahman Gürses hocanın talebesiydim. İlk ders döneminin bir buçuk ayı Necati hoca, bir ayı da Abdurrahman hoca efendi ile geçmişti. İki buçuk ayın sonunda yaz tatili bitti ve ben okul için Erzurum'a geri döndüm.

18) Ta'lim Derslerim Yaz Tatillerinde Devam Ediyor

1972, 73 ve 74 yıllarının tatil aylarında İstanbul'a geliyor ve bir önceki dönem bıraktığım yerden ta'lim derslerine devam ettim. Dört yaz tatili süresince Kur'ân-ı Kerîm'i baştan sona hoca efendinin huzurunda tecvid ölçüleri çerçevesinde okuyup ta'lim derslerini tamamlamaya muvaffak oldum. Artık hoca efendinin özel birkaç talebesinden biriydim. Dersleri kursta okuduğum gibi, kimi zaman Nûruosmâniye Kur'an kursunda, kimi zaman Teşvikiye Câmii'nde, kimi zaman da hocanın evinde okuyordum. Evdeki derslerimizde hocamızın muhterem eşi hacı teyze bize pasta ve çay ikram ediyordu. Nur yüzlü bir hanımefendi idi. Allah rahmet eylesin.

1974 senesinin yaz tatilinde ta'lim derslerim bitmişti. Hocam bunun için son gün Beyazıt Câmii'nde öğle namazını müteâkip mütevâzî bir merasim tertip etti. Namazdan sonra kendisi mihrâbiye okumuş, bana da bir aşr-ı şerif okutmuştu. Ardından beni cemaate tanıtıp dersimi ikmal ettiğimi îlan etmiş ve güzel bir duâ ile merasimi bitirmişti. Bu cemiyet benim ta'lim cemiyetim idi. Ta'lim derslerinden artık icâzetli olduğumun, bu dersi okutabileceğim tarihi bir şâhidi idi. Bu derslerin hocası olabileceğimi Abdurrahman Gürses hocanın herkesin huzurunda tekeffül etmesiydi.

Bundan daha büyük bir unvan ve pâye olamazdı benim için. Hâfızlık unvanı ve genç yaşta Kur'an hocalığı pâyesi. Rabbim beni o makâma lâayık eylesin ve başta Abdurrahman Gürses hocamdan ve diğer hocalarımdan ebediyen râzı olsun.

19) Bir Hâfız İçin Ta'lim Dersi Olmazsa Olmazdır

Hafızlığını ikmal etmiş bir talebenin öncelikli olarak iyi bir ta'lim eğitiminden geçmesi gerekir. Yerinde bir tabirle bu eğitim hâfız için farz-ı ayndır. Böyle bir tesbitte bulunmamızın önemli sebepleri var tabi. Şöyle ki,

1. Talebenin hâfızlık eğitimi esnasında hızlı okumaktan kaynaklanan dikkatsizliği yahut gafleti neticesinde ilgili sayfada bir harekeyi, harfi veya kelimeyi yanlış okuması ve öylece ezberlemesi pek uzak bir ihtimal değildir. Hâfızlar içinde bu tür hatalı ezberleri olanlar vardır. Fâhiş yahut galat diye tabir olunan bu hataların oluşmasında talebenin dikkatsizliği kadar hocanın gafletinin de payı vardır.

İşte, ta'lim eğitimi bu tür hataların tashîhi için büyük bir fırsattır. Kur'an'ı başından sonuna kadar bir üstadın huzurunda ta'lim üzere okuyan talebe, hâfızlıktan kalma hatalarını (galatlarını) düzeltir ve aynı hataları bir daha tekrar etmez. Böyle bir eğitimi sadece namaz sûreleri veya buna ilave Amme cüzü çerçevesinde almış bir hâfızın sağlam ve köklü bir ta'lim gördüğünü söylemek imkânsız. Zira Kur'an'ın Amme cüzü dışında kalan diğer sûreleri ta'lim üzere okunmadığından bu gibi yerlerde hâfızlıktan

kalma muhtemel hatalı okumalar (galatlar) düzeltilmemiş olur ve bunun tabii sonucu olarak bu hatalı okumalar bir ömür boyu sürer. Bu da çok tehlikeli ve vebali ağır olan bir durumdur.

Sormak gerekir, ciddi ölçülerde ta'lim dersi almamış yahut bir hocanın gözetiminde baştan sona tashih çalışması yapmamış bir hâfız, ezberlerinde mevcut galatlarından nasıl kurtulacak ve bu hatalarını nerede ve ne zaman düzeltecektir?

Kendi kendine okuyarak mı, yoksa cemaat huzurunda ve özellikle de ramazanlarda tilavet edeceği mukâbelelerde mi? Bunlara "evet" demek pek kolay olmasa gerek. Zira kendi kendine okumak mevcut yanlışların tekrarından başka bir işleve sahip değildir. Uyarı yok, düzeltilen yok. Cemaat huzurunda kiraate gelince. Dinleyen cemaatin ne kadarı bu tür hatalar karşısında dikkatli ve gerekli uyarıları yapabilecek seviyededir. Birçok yerde Kur'an'a bakarak mukâbele dinlediği halde hâfızın büyük veya küçük hataları dikkatlerinden kaçan, herhangi bir uyarıda bulunmadan öylesine takip eden nice dinleyenlerimiz var.

2. Kur'an'ı baştan sona ta'lim üzere okuyup bu eğitimini tamamlayan bir hâfız her yerde ve Kur'an'ın her sayfasını yüzüne veya ezberden her yerde tam bir güven içinde ve rahat okur. Hem okurken hem başkasından dinlerken kendisinden emindir. Onun durumu, sermayesi çok, her yerde istediği her şeyi alabilecek konumda olan bir tüccara benzer; hareket alanı geniş, serbest dolaşma imkânı vardır.

3. Ciddi bir ta'lim eğitimi almış hâfız kişinin hocalığı da kolay olur. Kur'an'dan her yeri rahat okur ve okutur, dinlemekte sıkıntı yaşamaz. Bu da kendisinde bir güven duygusu meydana getirir, tecrübe ve itibarını artırır.

Sonuç olarak denilebilir ki, hâfız olmayan Kur'an talebeleri için ta'lim eğitimi gerekli olmakla birlikte bu eğitimin namaz sûreleriyle ilave bir takım sûreler çerçevesinde kalmasında bir beis yoktur. Hâfızlar için ise Kur'an'ı baştan sona ta'lim üzere okuyup bu eğitimden geçmek olmazsa olmazdır, farz-ı ayn, zorunludur.

20) Hâfızlıktan Kalma Galatlar (Hatalı Ezberler) Ta'lim Derslerinde Düzeliyor

Beyazıt Kur'an kursunda derslere devam ettiğim günlerde Abdurrahman hocama ta'lim üzere sayfa dinletiyordum. Her gün gelip birkaç sayfa okuyup gidiyordum. Derslerim çok iyi gidiyordu ve ben hocanın iyi talebeleri arasındaydım. Bununla beraber ta'lim eğitimi esnasında, Kur'ân-ı Kerîm'de dört yerde hâfızlıktan kalma galat ezberim ortaya çıkmıştı. Bunlar içinde hiç unutamadığım ve bütün ayrıntılarıyla hatırladığım

Lokman sûresiyle ilgili olanıdır. Diğer derslerimde olduğu gibi bu derste de sûreyi ezber okuyordum. Üçüncü sayfada yanlış okuduğum bir kelime yüzünden hocam beni bayağı azarlamış ve o gün dersimi dinlememişti.

Sûrenin 27. âyetinde geçen 'ebhurin' kelimesini 'ebuhrin' diye okumuştum. Hâfızlıktan kalma dört hatalı (galat) ezberimin¹⁶ sonuncusuydu bu. Ders verirken bu kelimeyi 'ebuhrin' diye okuyunca hocam âyeti birkaç kez tekrar ettirmiş, ben de kelimeyi hatalı okumaya devam etmişim. Hocam çok sinirlenmişti. Gayet sert bir üslup ile demişti ki: 'Bak şu âyete iyice, nasıl okunuyormuş gör bakalım!' Hocanın bu sert tavrı ve sözleri beni çok üzdü ve moralimi alt üst etti. Sanki bütün ışıklar sönmüş, karanlık içinde kalmıştım o gün. Ertesi gün o kelimeyi düzelttim, dersimi dinlettim. Sonuçta bir kelime hatası yüzünden aynı dersi tekrar dinletmiş oldum.

Bu hatırayı hiç unutmam. Lokman sûresini her okuduğumda yaşadıklarımı hatırlar ve hocamı bir kez daha rahmet ile anarım. Düşünüyorum da, o kelime hatası böyle bir îkaz ve usul ile değil de anlık bir düzeltme şeklinde telafi edilseydi acaba bende kalıcı olabilir miydi? Meselâ, hocam yanlış okuduğum kelimeyi o esnada sadece bir kez düzelttirmekle yetinseydi acaba hâfızamda kalıcı olur muydu? Sanmıyorum. Çünkü hâfızlık esnasında yapılan tekrarlarla hâfızaya iyice yerleşmiş olan bir hatalı okuyuşun anlık ve bir kez yapılan uyarıyla düzeltilmesi mümkün değildir. Bu gerçeği çok iyi bilen hocam hatanın tashihi için çok ince ve etkili bir usûl takip etmişti.

Hatalı okuyuşumu fark edince önce birkaç kez âyeti tekrarlatmıştı. Bunu Hatalı okuyuşumun o günkü ders heyecanından veya gafletinden mi yoksa hâfızlıktan kalma bir hatalı ezberden mi kaynaklandığından emin olmak için yapmıştı hiç kuşkusuz. Daha sonra 'Bak âyete, dikkatle oku!' diyerek hatalı okuduğum kelimenin doğrusunun ne olduğunu bana, bizzat görmemi istemiş ve doğrusunu okutmuştu. Hocam bununla yanlış okuduğum kelimenin mushaftaki doğrusunu göstermiş, okunan ile yazılanın aynı olmadığına işaret etmişti. Ve nihayet dersimi kabul etmemiş, ertesi güne bırakmıştı. Mevcut hatayı düzelttikten sonra ikinci gün dersimi almıştı.

İşte bütün bunlar bende derin izler bıraktı. Hayat boyu unutamayacağım izler. Ne güzel ve etkili bir usûl. Başlı başına bir eğitim ve uyarı metodu. Şimdi daha iyi anlıyorum muhterem hocamın yaptıklarının ne derece doğru ve isabetli olduğunu. Ciddi bir ta'lim eğitimi almamış nicelerini bilirim ki hâfızlıktan kalma hatalı (galat) ezberlerini ısrarla sürdürmektedirler. Yıllarca öyle okumaya devam etmekte ne yazık ki. Hatta şâhit

¹⁶ Diğerleri şöyledir: "Seelû" âyeti "sâlû" (en-Nisâ,153) diye; "Meryemallâhümme" âyeti "meryeme allâhümme" (el-Mâide,114) şeklinde ve "el-Husneyyn" âyeti "el-Husneyn" (et-Tevbe,52) şeklinde galat olarak ezberlenmiş. Bütün bu hatalı ezberlerim muhterem hocam tarafından kendine has üslûb ve usûl çerçevesinde tashih edilmiştir. Makamı cennet olsun.

olup da uyardığım arkadaşlardan bir kısmı bütün bunlara rağmen bu hatalı galatlarından kurtulamadıklarını biliyorum.

Her şey zamanında ve usûlünce yapılmalı, demir tavında dövülmeli. Sonradan ve belli bir zaman geçtikten sonra yapılan çalışmalar ve düzeltmeler pek kalıcı olmuyor ne yazık ki. Sağlam bir hâfızlık, ardından iyi bir pekiştirme çalışması ve nihayet ciddi ve tam bir ta'lim eğitimi.

Abdurrahman Gürses hoca gibi bir üstaddan aldığım ta'lim ve kıraat eğitiminin semeresini çok aldım ve bana sağladığı imkânları yaşadım. Kur'an-ı Kerîm'i aşr-ı şerif, mukâbele ve namaz kıraat formu çerçevesinde okurken Rabbimin izniyle hiç sıkıntı çekmedim. Gerek hadır, gerek tedvir ve gerekse tertil üslûbu ile Kur'an'ın her bölümünü rahatça okuma ve okutma imkânını bahşetti Rabbim bana. Ciddi bir ta'lim eğitimi sayesinde hâfızlıktan kalma galatlarımdan kurtuldum, büyük bir güven duygusu içinde okumalarıma devam ettim.

Tabii ki Kur'an mûciz, okuyan âciz. Hatasızlık Allah'a mahsus. Çeşitli okuma platformlarında farklı sebeplerden ötürü zaman zaman yanlış okumalarımız olmamış değildir. Ama bütün bunlar galat türünden hatalar değil, birbirinin benzeri âyetler arasında kaymalar veya kısmen yanlış okumalar şeklinde olmuştur ki bunlar da gereken uyarılarla da düzeltilmiştir. Bu güne kadar kıraatimle ilgili uyarıları saygıyla karşıladığımı ve uyarılara teşekkür ettiğimi de ifade etmek isterim. Zira bu benim için ahlâkî bir vecibedir.

21) İlm-i Kıraata Başlıyorum

Ta'lim dersleri aldığım yaz aylarında Beyazıt camiinde Cuma namazından önce Abdurrahman hocam bana Kur'an okuturdu. Müezzin mahfelinde yaklaşık yarım saat cemaate Kur'an okurdum, hocam da beni mihrapta dinlerdi. Hocam bunun köklü bir gelenek olduğunu söylerdi bize. Osmanlı döneminden kalma bir gelenek. Cuma namazlarından önce özellikle selâtin câmilerinde o câmiyi yaptıran zâtın vakfiyesindeki istekleri doğrultusunda Kur'an okunur ve hatim duâları yapılırmış. Şimdiki gibi namazdan önce va'z yokmuş. Bu uygulama cumhuriyet döneminde başlamış. Hocam Allah rahmet eylesin, ecdâd yâdigarı geleneklere son derece bağlı bir insandı. Beyazıt'ta görev yaptığı yılların son dönemlerine kadar bu uygulamayı sürdürmüştü. Meselâ, ben kendisinin Cuma günleri câmide va'z ettiğini görmedim. Hoca ya Kur'an okur ya da okuturdu. Hutbeye de kılıçla çıkardı hoca. Osmanlı'dan kalma bir âdet. Kılıçla fethedilen ülkelerde hatipler hutbeye çıkarken elinde kılıç taşırlarmış.

Ta'lim derslerinin ardından ilm-i kiraat meselesi gündeme geldi. 1974 senesi idi. Üniversite imtihanlarına girmiş, İstanbul Yüksek İslâm Enstitüsü'nü kazanmıştım. Artık İstanbul'da okuyacak ve hocamla daha çok birlikte olacaktım.

Hocam bana ve rahmetli Mehmet Çevik arkadaşşıma ısrarla kiraat okumamızı ve bir an evvel bu derse başlamamızı söylüyordu. Biz o günlerde kiraatin nasıl bir ders olduğunu ve nasıl okuyacağımızı pek bilmediğimiz için kesin karar veremiyorduk. Hocayı her ziyaretimizde bu konu gündeme geliyor, biz de "inşâallah hocam" diye cevap veriyorduk.

Nihayet karar verip hazırlıklara başladım. Bir Cuma günüydü, hiç unutmuyorum. Namazdan önce Beyazıt'ta Kur'an okumuştum. Cemaatin tepkilerinden anlaşılan, güzel de bir okuyuştu. Namazdan sonra hocam beni Beyaz Saray kitapçılar çarşına gönderdi. Bir kitap ismi verdi. *Zübdetü'l-irfân fî vücûhi'l-Kur'an* diye bir kitap. Çarşıda epey araştırdıktan sonra Dersaâdet adlı kitapçıda buldum. Enstitüdeki arkadaşlarımdan Hüsrev Subaşı'nın babası İbrahim Subaşı beye ait bir kitapçı dükkânı idi burası. Bir taraftan bana bakıyor bir taraftan da kitabı sarıyordu. Merakla sordu: "Evlâdım bu kitabı ne yapacaksın, kime alıyorsun?" Niye böyle bir soru sorduğunu pek anlayamamıştım. Dedim ki: " Kendime alıyorum, Abdurrahman hocadan kiraate başlayacağım inşâallah." Mânalı bir şekilde gülerek: "Bugün cumadan önce Kur'an okuyan genç sen miydin yoksa" dedi. Ben de "evet" dedim. Yanlış hatırlamıyorsam yanında birileri daha vardı. Onlara dönüp şöyle dedi: "Bu Abdurrahman hoca yaman adam azizim, işi biliyor. Bak nasıl da bulmuş talebeyi. Öyle her adamı okutmaz hoca, seçer talebeyi, isti'datlı talebe olsun ister." Tabii ben konuşulanları dinliyor, ama bir şey söylemiyordum. Ne de olsa hocanın câmi cemaatidir, tanıyordur hocayı diye düşünüyordum içimden.

Rahmetli Mehmet Çevik'le birlikte Aşere'ye (on kiraat imamından her birine bağlı iki râviden gelen ihtilâfların bütünü) başladık. Aynı zaman da Yüksek İslâm Enstitüsü'nde yanlış hatırlamıyorsam üçüncü sınıfta okuyorduk. Hoca ikimizi de çok seviyor ve bize göz bebeği gibi muamele ediyordu. Hem enstitüye devam ediyor hem hocadan kiraat okuyorduk. Aşere vecihlerini sûretler halinde yazıp hocaya dinletiyorduk. Hoca bu usûle son derece riâyet eder ve bu hususta bize şöyle derdi: "Oğlum kiraat bir ihtisas işi, her adama lazım gelmez. Talebenin hıfzı kavî, ta'limi sıhhatli, bu işe isti'dadı olmalı. Güzel ses de olmalıdır elbet. Bu meydanda kimi okur, kârilik vasfı öne çıkar; kimi okur mukrîlik yönü ağır basar; kimi de okur hem kârî hem mukrî olur. Tabii ki bu, en güzel olanıdır. Ancak bu evsafı talebe bulmak pek kolay olmaz. Hepsi lazım. İlm-i kiraat şerefli bir ilimdir. Güzel ve ciddi şekilde okunmalı ve okutulmalı. Baştan sona yazılmalı ve yazdırılmalıdır. Eğer yazma işi ihmal edilirse sonradan uçar gider, okuyan okutamaz hale gelir. Kavâid ve usûl hataları yapar, cemiyetlerde rahat okuyamaz, Allah muhâfaza.

Kolay bir iş değildir kıraat okumak. Sabır ister, ciddiyet ister, disiplin ister. Selef-i sâlihın böyle yapmış, bize de böyle intikal etmiş. Talebe okuyacaksa adam gibi okumalı. . . "

Derslerimizi kimi zaman Beyazıt câmiinde kimi zaman hocamızın evinde kimi zaman da Nûruosmâniye Kur'an kursunda okurduk. Mehmet Çevik ile birlikte, zaman zaman da Ramazan Pakdil ağabeyi ile Beyazıt câmiinin müstemilatı içindeki bahçede çok ders okuduğumuz olmuştur.

Bu çalışmalarla birlikte Kur'ân'a talebe olmanın ve hoca duasının bir tezâhürü olarak değerlendirdiğim başarılı bir öğrencilik hayatım vardı. Türkiye'deki Yüksek İslâm Enstitüleri içinde pek revaçta ve benim de ilk tercihim olan İstanbul Yüksek İslâm Enstitüsü'nü kazanmıştım. Hocamla beraber olmak ve yarım kalan derslerime devam etmek için burada okumayı çok istemiştim. Rabbim ikram üstüne ikramlarda bulundu. Üniversite sınavlarından yeterli puanı almış, enstitüye mürâcaat etmiştim. O zaman Kur'an ve Arapça seviye imtihanları vardı enstitülerde. Bu imtihanlarda birinci olarak enstitüyü kazandım ve dört yıl sonra yine birinci olarak oradan mezun oldum. Ödül olarak verilen kol saatini hâlâ saklarım. . .

Enstitü bittiğinde ben 1978 senesinin Ekim ayında Bolu Diyânet Eğitim Merkezi'ne Kur'an hocası olarak tayin edildim. Burada iki sene görev yaptım. Her hafta sonu Aşere dersimi okumak üzere Cuma günü öğleden sonra İstanbul'a gelir, Pazar akşamları tekrar Bolu'ya dönerdim. Hocamız dersimizi Nûruosmâniye Kur'an kursunda Cumartesi ve Pazar günleri dinlerdi. Rahmetli İsmail Biçer ağabeyi ile o derslerde tanışmıştık. O da Aşere'ye başlamıştı hocamızdan.

22) Hocamız İsmail Biçer Ağabeyi İle Bana Sözlü İcâzet

Veriyor

Nûruosmâniye Kur'an kursunda hafta sonu devam eden Aşere derslerimiz çok zevkli geçiyordu. Hocamız öğleden önce din görevlilerine tashîh-i huruf dersleri veriyor, öğleden sonra da bizi dinliyordu. İmam ve müezzinlere verdiği ders bittikten sonra Aşere okuyan talebelerinden o esnada kim varsa çağırır ve ona Kur'an okuttururdu. Orada bulunan tashîh-i hurûf talebeleri dinlesin, istifâde etsin diye.

Hiç unutmam, bir cumartesi günüydü. Kursa gelmiş ders hazırlığı yapıyordum. Rahmetli İsmail Biçer ağabeyi geldi. Oturduk sohbet ettik, ders müzâkeresi yaptık. Hoca da salonda ders okutuyordu. Genç bir hâfız yanımıza geldi ve hocanın bizi çağırdığını söyledi. İsmail ağabeyi ile birlikte hocamızın yanına gittik, elini öptük ve gösterdiği yere oturduk. Hocamız kısa bir süre daha devam ettikten sonra dersi bitirdi. Pek keyifliydi.

Bir bana bir İsmail ağabeyiye baktı. Dedi ki: "Hadi bakalım, okuyun biraz da dinlesinler." Önce ben, sonra İsmail ağabeyi okudu. Güzel olmuştü Rabbimin inâyetiyle.

Fâtihalar'dan sonra hocamız biraz bizden bahsetti talebelere. Talebesi olduğumuzu, görevimizi, kıraat okuduğumuzu ve nasıl gelip gittiğimi anlattı onlara. Sonra dedi ki: "Bakın, bu ikisine iyi bakın ve bunları iyi tanıyın. Sizden biriniz veya bir başkası bunlardan birisinin kapısını çalar, "ben sizden okumak istiyorum" derse ve bunlar da kapılarını kapatır iseler, hakkımı helâl etmem bunlara. İyi duyun, evet hakkımı helâl etmem diyorum. Bu ikisinden okuyacaksınız ve istifade edeceksiniz. Bu kadar. "

Evet, aynıyla böyle oldu ve hocamız bizim omzumıza böyle ağır bir mes'ûliyet yükledi. O günü, o dersi ve o emsalsiz sözleri asla unutmam. Abdurrahman hocamızın dilinden dökülen bu sözler, bir taraftan bize mes'ûliyetli ve şerefli bir hizmet yolunu açarken, diğer taraftan da henüz daha talebe iken Kur'an-ı Kerîm hocalık icâzetini bizâtihi hocamızdan aldığımızın işaretleri oluyordu.

Hocamız bize destûr veriyordu. Duâli ve bereketli bir destur. Semereleri ortada el-hamdü lillâh.

23) Hocam "Aferin Oğlum!" Diyor

Aşere okuduğum günlerdi. Her zamanki gibi hafta sonu Bolu'dan İstanbul'a gelmiş Nûruosmaniye'de ders okuyorduk. . . Vazifeli arkadaşlar önce okuyup gidiyor, ben en sona kalıyordum. O gün dersimiz uzun sürmüştü. Hoca gâh oturarak gâh ayakta gezinerek dinlemiş ve pek memnun olmuştu dersten. İkinci vakti girmişti, dersimiz bittiğinde. Hoca koltuğuna oturup bir sigara yaktı. Tiryaki değildi hoca, zaman zaman keyfine içerdi. Paket değil, günde bir yahut iki adet. Tuhaf bir şey belki, ama kendim içmediğim halde hocanın sigara içişine özenirdim. Sigarayı tutuşunda ve tüttürüşünde bir edâ ve âhenk vardı. Dikkatle hocayı izler ve dediğim gibi özenirdim hiç içmediğim halde.

Bir süre sükûnet hâkim oldu odaya. Hoca da ben de konuşmuyorduk. Bir ara bana doğru baktı. Bir şeyler söyleyecekti anlaşılın. Yavaş yavaş konuşmaya başladı. Dedi ki: "Bu Mushaflar var ya, hani şu diyânetin tashihinden geçmiş, mühürlü Mushaflar. Bazı yerlerde harf hataları var, zâid yazılmış elifler var. Bunlar nasıl dikkatten kaçmış, hayret." Ben hem şaşırılmış hem de açıkçası pek bir şey anlamamıştım. Hoca bana bakıyor, bir şeyler söylememi bekliyordu. . . Ne diyeceğimi, nasıl cevap vereceğimi bilemiyordum. "Hocam" dedim, "Nasıl yani, ne gibi hatalar?", dedi ki: "Aç şu mushafı.

Tevbe sûresini bul. Bak bakalım şu âyete." Hoca sûredeki (vele evdaû)¹⁷ kelimesine işaret ediyor ve oraya bakmamı istiyordu. Âyette geçen kelimeye baktım; baktım ama yine de neyi kastettiğini anlamamıştım. "Bak" dedi hoca, "Burada bir elif zâid, fazla yazılmış. Lâm-eliften sonra bu elif olmaması lâzım, bir benzeri de Neml sûresinde¹⁸. Olmaz böyle bir şey, dikkat etmek lazım bunlara."

Hocanın bu açıklamalarından sonra meseleyi anlamıştım. Kur'an'ın imlâsıyla ilgili benim de sorguladığım, merak ettiğim şeyler vardı o dönemlerde. Bu husustaki merakım hala had safhadadır; Kur'an'ın tecvidine, kıraatine, imlâsına, vakıf ve ibtidâsına ve bütün bunlara taalluk eden mâna ve tefsiriyle ilgili konularda zihnime takılan bir soruyu asla geçiştirmez; sorar, araştırır ve cevabını bulduktan sonra onları not ederim. "Neden böyle yazılmış, bir harf okunmadığı halde niye var Kur'an hattında, falan işaretin mânası nedir?" diye sorardım kendi kendime ve bunları araştırırdım. Bu gibi soruların cevabını tefsir yahut kıraat kitaplarından bulur, öğrenir ve iknâ olurum. Hocamın işaret ettiği mevzû hakkında da bir araştırma yapmış ve kaynak eserlerden sebep-i hikmetini öğrenmiştim.

Meseleyi öğrenmiştim öğrenmesine ve buraya kadar her şey normaldi. Ancak hocama bu konuyu nasıl söyleyecektim. "Hocam, ben bu meselenin açıklamasını biliyorum" nasıl diyecektim. Zor bir durumdu benim için. Ama şöyle veya böyle bu konuda hocaya bazı şeyler söylemek gerekiyordu. Kendimi şöyle bir topladım ve dedim ki: "Hocam, müsâde ederseniz bu konuda bir şey söylemek istiyorum. " Hoca mânalı bakışlarla başını sallayıp "Peki, söyle bakalım" deyince rahatladım. "Hocam, ben bu kelimeyle ilgili bir araştırma yapmıştım. Orada bu elifin zâid değil, câhiliye dönemi Arap imlâsından kalma bir özellik ve örnek olduğunu öğrenmiştim. O döneme ait bir imlâ özelliği olarak elifler kimi zaman fetha hareke yerinde kullanılıyormuş ki, âyetlerde bahsettiğiniz elifler de bunun iki örneğini teşkil etmektedir. " diye açıklama yaptım. Hocam dikkatle dinledi ve bir süre hiçbir şey söylemedi. Tekrar bana dönüp: "Bir daha tekrar et bakayım şu dediklerini" dedi. Aynen tekrar ettim. Bunun üzerine cebinden küçük bir kâğıt çıkarıp bana uzattı: "O dediklerini ve kitabın ismini aynen yaz bakayım" dedi. Ben de yazdım ve kendisine verdim. Bir taraftan garip bir utanma duygusu içinde iken diğer taraftan kendime bir güven hissi gelmişti. Rahatlamıştım. Zor bir sorunun en doğru cevabını vermiş bir talebe hâlet-i rûhiyesi içinde idim.

Hocam dedi ki: "Aferin oğlum, aferin Fatih. İşte talebe böyle olmalı, aferin." Dünyalar benim olmuştu artık. O günü ve hocamla aramızda geçen bu meseleyi hiç

¹⁷ 47. âyet

¹⁸ 21. âyette geçen (le ezbehannehû) kelimesini kast ediyor.

unutmadım ve asla da unutmayacağım. Zaman zaman talebelerime anlatırım bu konuyu ki bazı şeyler üzerinde iyi düşünüp ders alsınlar diye.

24) Hocamız Takrib Okutmak Üzere Evimize Geliyor

1981-83 yılları arasında Erzurum Yüksek İslâm Enstitüsü ve Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'ndeki resmi vazifem sebebiyle daha önce İstanbul'da başladığım Takrib (on kıraat imamından her birine bağlı iki râvi ile bunlara ait iki tarikten gelen ihtilâfların bütünü) derslerine ara vermek mecburiyetinde kalmıştım. Bu derslere benimle hatta benden sonra başlayanlar, kıraat ilmini bitirip icazet almışlardı. Bu durum beni üzüyordu tabii. Bir fırsat olsa da tekrar hocamla buluşup bu dersi tamamlasam diye düşünüyordum. Nihayet Allah lutfetti, 1983 senesinin güz döneminde Marmara İlahiyat'a Kur'an-ı Kerîm öğretim görevlisi olarak naklimiz gerçekleşti ve ailece İstanbul'a yerleştik.

İstanbul'da bir taraftan fakültedeki dersler ve akademik çalışmalarla meşgul olurken, bir taraftan da Kadıköy'de hafta sonları özel olarak gelen talebelere Kur'an dersleri vermeye başladım. Tabir yerinde ise bugünkü Kur'an hizmetlerimin temeli o günlerde atılıyordu. İstanbul'a gelmiş olmama rağmen bütün bu çalışmalardan dolayı hocam ile pek görüşemiyor ve kıraat dersine bir türlü başlayamıyorduk. Hocamız belli etmese de bu durumdan pek memnun değildi. Zaman zaman görüşmelerimizdeki tavırları ve hatırlatmaları bunu açıkça ortaya koyuyordu.

Bir gün öğle namazında Osmanağa câmiine geldi hocamız. Ben oradaydım; namazı kılmış, imam odasında arkadaşlarla sohbet ediyorduk. Hocanın gelişini beklemiyorduk, birden karşımızda hocayı görünce şaşırдық tabii. Odada biraz sohbet ettik. Bana dedi ki: "Hanımına haber ver, eve geleceğimizi söyle." Çok şaşırılmış ve bu ziyaretin sebebini pek anlamamıştım. Bir taraftan korkuyor, heyecanlanıyordum; hoca ne için bize geliyordu ve bana ne diyecekti. Bir taraftan da seviniyordum; Abdurrahman hoca gibi bir zât, kimsenin evine fazla gitmeyen hoca efendi, evimizi şerefendiriyordu. Benim için, bizim için büyük bir lütuftu bu, tarihi bir gün ve talihli bir andı. Arabaya bindik ve eve geldik. Başta hanım ve çocuklar pek sevinmişlerdi bu ziyaretten dolayı. Hocamızla birlikte sofraya oturduk; yedik içtik Allah ne verdiyse.

Akşam ezanı yakındı. Hocamız abdest hazırlığı yaparken ben de kendisine yardımcı oluyordum. İkimizde ayakta idik. Dedi ki: "Oğlum sen ne yapıyorsun Allah aşkına, ne olacak senin bu dersin? Ne yapmak istiyorsun, nedir niyetin? Hocamızın ziyaret sebebi artık anlaşılıyordu. Ben de bir nebze rahatlamıştım. Dedim ki: "Hocam, fakültedeki meşguliyetler malûm, hafta sonu da talebelere ders veriyorum. Bir türlü fırsatım olmuyor, ama en kısa zamanda gelip başlayacağım inşallah." Sözlerim hocayı tatmin

etmemiştii tabii. Bakışları ve hali bunu açıkça belli ediyordu. "Bak oğlum!" dedi. "Ben bugün bu ders meselesini bir şekilde halletmeye geldim buraya, bu ders artık bitecek ve bunun için ne gerekiyorsa onu yapacağız". "Tamam hocam, nasıl takdir ederseniz öyle olsun" dedim. Hoca devam etti: "Sen kendi dersini bitirmeden talebe ile meşgul oluyorsun. Şu işleri bitir, seni göreyim; talebe de okutursun, hizmet de edersin, Allah kerim." Ayaküstü uzun bir konuşma olmuştu bu. En son olarak dedi ki " Bundan böyle her hafta sonu cumartesi ve pazar günleri hiçbir yere söz vermeyeceksin, talebelerinin dersini de bir şekilde ayarlayacaksın. Dersleri evde okuyup bitiririz inşallah."

Aynen dediği gibi oldu. Hoca -Allah kendisinden razı olsun- Cuma günleri akşam evinden kalkıp evimize geliyor, o gece bizde kalıyordu. Ertesi gün akşama kadar ara vermeden ben okuyordum, hoca dinliyordu. Cumartesi günü de bizde yatıya kalıyor ve ertesi gün bıraktığımız yerden derse devam ediyorduk. Pazar günleri ikindi vakti evine gidiyordu.

O yaşta bir insanın Teşvikiye'den kalkıp Moda'ya kadar gelmesi pek kolay bir iş değildi. Üstelik taksiyle gelip yine taksiyle gidiyor, ücretini de kendisi ödüyordu. Çok kere ödemek üzere ısrar ettiğimde asla müsadde etmedi.

Abdurrahman hocanın Kur'an hizmetlerine bakışını, Kur'an talebelerine verdiği önemi gösteren çok çarpıcı bir örnek olarak bu hâdiseyi asla unutmam.

Kimseye minnet etmeyen, hayatı boyunca alan el değil veren el olmayı bir şeref bilen, vakar ve şahsiyetiyle talebelerine ve din adamlarına örnek olan müstesna bir şahsiyet. Kur'an için, Allah kelâmının hatırı için talebesinin evine giden, istirahatinden fedakârlık eden örnek Kur'an üstadı bir insan.

Allah'ın lutfu ve keremi, hocamın gayret ve dualarıyla yarım kalmış Takrib dersini yaklaşık altı ay içinde bitirmek müyesser oldu bana. Yemek ve namaz vakitleri hariç, diğer bütün saatlerde ders okuduk cumartesi ve Pazar günleri akşama hatta gece yarısına kadar. Takrib dersleri böyle bir çalışma ile bitti.

Hocamı bir kere daha rahmetle anıyor, makamı cennet olsun diyorum.

25) Beyazıt Câmii'ndeki Kıraat Cemiyetim

İlm-i kıraatı Aşere ve Takrîb tarihiyle bitirdikten sonra sıra kıraat cemiyetine gelmişti. Hocam bana "Hangi câmide yapalım cemiyetini?" diye sormuş, ben de 'Uygun görürseniz Fatih câmiinde olsun' cevabını vermiştim. Lâkin buna razı olmamıştı. Gelenekçi bir çizgisi vardı hocanın. Geçmişten tevarüs ettiği şeyleri muhâfaza

noktasında çok hassas bir insandı hoca. Derslerde yahut sohbetlerde cümlelerinin içinde sık sık: "Selef-i sâlihîn böyleydi, seleften bize öyle intikal etmiştir, " ifadeleriyle geçmişe olan bağlılığını dile getirir, bizi uyarırdı.

Dedi ki: "Cemiyeti Beyazıt'ta yapalım. Beyazıt'ın bizde hakkı vardır, kendi ocağımız burası." Hoca haklıydı; zira 1944 yılından 1979'a kadar vazife yapmıştı orada. Dile kolay, otuz beş sene. Hem imamlık yapmış hem Kur'an hizmeti vermiş. Neredeyse bir ömür Beyazıt câmiine emeği olmuş hocanın.

Hocanın isteği doğrultusunda kararımızı verdik, kıraat cemiyetim Beyazıt câmiinde olacaktı. Yıl 1988, aylardan Ekim. Bir Pazar günü öğle namazını müteâkip Beyazıt câmiinde cemaat toplanmıştı. Yağmurlu bir gün olmasına rağmen cemaat oldukça kalabalıktı. Cemiyetin reîsü'l-kurrâsı kıdem itibarıyla merhum Gönenli Mehmed Efendi Hoca olmakla birlikte bütün sevk ve idare Abdurrahman hocanın elinde idi. Başta rahmetli hâfız İsmail Biçer ağabeyi olmak üzere meşhur huffâz cemiyete icabet etmiş ve mihrabın önündeki yerlerini almışlardı. Ben imam odasında son hazırlıklarımı yapıyor, sıramın gelmesini bekliyordum. Son derece heyecanlıydım; zira o kadar hocanın ve meşhur hâfızların önünde yaklaşık kırk dakika sürecek 'hatim/tekbir' vücûhâtını tek başıma okuyacaktım Abdurrahman hocaya. Bunun ne anlama geldiğini ancak ehli bilir.

Bu heyecan içinde sıramı beklerken imam odasının kapısı açıldı birden. Karşımda hocam duruyordu. Onun gördüğümde şaşırđım ve içimi saran heyecanım daha da arttı. Böyle bir şeyi beklemiyordum zira. Okuma sırası geldiğinde bir arkadaş gelip beni mihraba götürecektir zannediyordum. . . Hocam gelmişti imam odasının kapısına. "Hadi bakalım oğlum, mihraba geçiyoruz." dedi. İçimden "hoca niye geldi, bir arkadaş gelip götürecekti beni." diyordum kendi kendime. Odadan henüz çıkmıştık ki hoca dönüp bana baktı ve dedi ki "Ben sırf senin için mihraptan kalktım ve odaya kadar geldim, bunu bilesin."

Hayatım boyunca bu sahneyi hiç unutmadım ve asla unutmayacağım. Hocanın benim için geldiğini, hocam önde arkasında ben birlikte cemaatin arasından mihraba yürüyüşümüzü. Bir iftihar tablosuydu bu benim için. Bütün cemaat bu müstesnâ ve muhteşem sahneyi seyrediyor ve bu tarihi hâdiseye şahit oluyordu.

Mihraba geçtik; önce hocanın sonra Gönenli Mehmed Efendi hocanın elini öptüm ve daha sonra benim için hazırlanmış rahlenin önündeki mindere oturdum. O esnada bir Kur'an okunuyordu ki sormayın. Aman Allah'ım, o ne muhteşem bir ses ve ne müstesna bir kıraat. Hâfız İsmail Biçer okuyordu bu Kur'an'ı. Beyazıt câmiinin kubbesi cûş u hurûşa gelmiş yıkılıyor, cemaat rüzgârla bir sağa bir sola savrulan ekin misali

eğilip kalkıyor, gözyaşlarını tutamıyordu. O müstesna yetenek, sanki hayatı boyunca okuduğu güzeller güzeli Kur'an'ların bana göre en güzelini benim cemiyetimde okuyor ve o gün bana hiç kimsenin veremeyeceği en güzel ve en anlamlı hediye veriyordu. Nasıl unutturum o Kur'an'ı ve o güzel insanı. Allah rahmet eylesin ve cennetine dâhil etsin. İçimden bir ses diyor ki: "Kıymeti yeterince bilinmedi İsmail Biçer'in ve Allah da onu erkenden yanına aldı. Şimdi cennette okuyordur inşaallah."

Sıra bana geldi. İhlâs sûresinden başladım; Felak, Nâs ve Fâtiha'yı ardından da beş âyet Bakara'dan okudum tekbir vücûhatıyla. Hocam önündeki metinden dinliyor, gerektiğinde uyarılar yapıyordu. Bütün bunlar hocaların ve hâfızların huzurunda oluyor, o kalabalık cemaat de hiçbir yere ayrılmadan baştan sona cemiyeti takip ediyordu.

Nihayet duâ yapıldı ve Aşere-Takrib-Tayyibe icâzet-nâmesini bizzat hocam Abdurrahman Gürses efendinin elinden almak müyesser oldu.

Kıraat cemiyetim muhteşemdi olmuştu. Her yönüyle mânidar ve unutulmazdı. Tarihi bir hâdise ve tarihe düşülen bir not olarak. Unutamayacağım ve talebelerime iftiharla anlatacağım bir tablo olarak. Allah hocamdan ve üzerimde emeği olanlardan râzı olsun.

26) İmamlık mı Lise Öğretmenliği mi Derken Kur'an Hocalığına Atanıyorum

1978 senesinde İstanbul Yüksek İslâm Enstitüsü'nü bitirdiğimde görev almam konusu gündeme gelmişti. Ben öğretmenlik isterken Abdurrahman hoca imamet hizmetinin benim için daha uygun olacağını söylüyor, şayet 'evet' dersem Teşvikiye, Beyazıt veya Eminönü Yeni Câmi imamlığına tavassutta bulanacağını ifade ediyordu. Bu konuyu çok müzakere ettik. Nihayetinde öğretmenlik fikrine hocam gönülden pek razı olmasa da 'Peki, hayırlısı olsun' dedi. Aradan birkaç gün geçtikten sonra hocamı ziyaret edip, kur'a çekmek üzere Ankara'ya gideceğimi söyledim. Konuyu bir kez daha istişare ettik. Elini öpüp vedalaştığımda bana bir mektup verdi. Dedi ki: "Diyânet'e git ve bu mektubu Tayyar beye ver!"

Ankara'ya geldim ve hiç vakit geçirmeden başkanlığa gittim. Bir cumartesi günüydü ve Diyanet İşleri Başkanı Tayyar Altıkulaç Bey makamında çalışıyordu. İzin isteyip içeri girdim. Kendisiyle yaklaşık yarım saat görüştüm. Hocamın selamını ve mektubunu ilettim; mektubun içeriğinden haberim yoktu tabii. Tayyar Bey beni güzel bir şekilde karşıladı, ikramda bulundu. Mektubu okuduktan sonra ne istediğimi sordu. Dedim ki: "Muhterem hocam ben öğretmenlik görevi almak üzere kur'a işlemleri için Ankara'ya geldim. Hocam sizi ziyaret etmemi ve görev konusunu sizinle görüşmeden öğretmenlik başvurusunda bulunmamamı istedi". Bunun üzerine Tayyar Bey: "Bir aşr-ı şerif oku

bakalım" dedi bana. Kısa bir aşır okudum. Kur'ân'ımı dinledikten sonra: "Sen şimdi öğretmen olmak istiyorsun, öyle mi? Söyle bakalım ne yapacaksın orada, henüz çocuk yaşta gençlerle meşgul olacaksın. Ben seni öyle bir göreve tayin edeyim ki okuduğun bu Kur'an'dan büyükler, bizim din görevlilerimiz istifade etsin, ne dersin?" diye teklifte bulundu ve adres olarak da Bolu Diyânet Eğitim Merkezi'ni gösterdi. Beni oraya Kur'an hocası olarak tayin etmek istiyordu Tayyar Bey. Her şey güzeldi ama benim hem eğitim merkezi hakkında hiç bir bilgim yoktu hem de öğretmen olmak noktasındaki fikrim değişmemişti. "Eğer izin verirseniz hocamla görüşeyim bu gelişmeyi" dedim. Açıkçası ipe un seriyordum. Düşünüyordum ki Tayyar Bey bu noktadan sonra konunun üzerine fazla gitmez ve ısrarım karşısında "Peki" der ve bırakırdı. Ben topu Abdurrahman hocama atıp kurtulmak istiyordum. Aslında. Ama öyle olmadı. Tayyar Bey işi sonraya bırakmadı ve hemen makamından telefonla hocayı aradı: "Muhterem hocam, emanetiniz yanımda; Kur'an'ını dinledim, sizi dinlemiş gibi mütehassıs oldum. Konuyu kendisiyle görüştüm. Yaptığım teklifle ilgili olarak kararı size bıraktı. Ne emredersiniz?" dedi. Aralarında ne konuştular, bilemiyorum tabii. Telefonu bana uzatıp "Görüş bakalım hocanla" dedi. Bir-iki dakika konuştuktan sonra hocam meseleye son noktayı koydu: "Oğlum bu işi uzatma, Tayyar Bey ne diyorsa kabul et, hayırlı olur inşaallah. . . "

Artık konu kapanmıştı. Tayyar Bey aslında benim tercihim ile hocamın arzusunu ortak bir noktada buluşturmuştu. Bir kaç gün içinde işlemler tamamlandı ve benim Bolu Diyanet Eğitim Merkezi'ne Kur'an hocası olarak tayinim gerçekleşmiş oldu. Yaklaşık bir ay sonra da göreve başladım. Böyle bir yere tayinimin ne kadar isabetli olduğunu orada göreve yaptığım yıllarda ve sonraki dönemlerde daha iyi anlamıştım. Tayyar Bey'e her zaman dua eder, hayat boyu minnettar olduğumu ifade etmek isterim.

Kendisiyle daha sonra muhtelif vesilelerle birlikte olduk, Bolu'da beraber ders verdik. Diyanet İşleri Başkanlığı dönemindeki hizmetleri içinde kendisinin delâleti ve gayretiyle açılan Haseki Eğitim Merkezi'nin özel bir yeri vardır. Başta hocam Abdurrahman Gürses olmak üzere Mehmet Aşık Kutlu, Mehmet Savaş ve Halil Gönenç gibi kıymetli ilim adamlarının bu merkezde istihdam edilmesi hususundaki çalışmaları, Kur'an ehline, güzel Kur'an okuyan huffâza ve özellikle kıraat âlimlerine gösterdiği sevgi ve ilgi, teşkilat içinde kaliteli din hizmeti üretmek noktasındaki gayret ve çalışmaları özellikle Kur'an hizmetinde bulunanlar tarafından unutulacak gibi değil.

27) Resmî ve Fahrî Kur'an Hizmetlerimiz

A-Resmî Hizmetler:

a. Bolu Diyânet Eğitim Merkezi'nde İlk Kur'an Hocalığım:

Kur'ân-ı Kerîm hocası olarak ilk resmi hizmetim 1978 senesinin Ekim ayında Bolu Diyânet Eğitim Merkezi'nde başladı ve yaklaşık iki sene sürdü. İlk talebelerim imam-

hatip mezunu ve diyânetin stajyer statüsündeki imam adayları olmuştu burada. Yirmi beş yaşlarında genç bir Kur'an hocasıydım. Eğitim merkezine her dönem farklı talebe grubu geliyordu ki bunlar daha çok kursiyer olarak geçiyordu mevzuatta. Örneğin vekil imamlar, mürâkıplar ve müftülerden oluşan kursiyerler. Ben her grubun Kur'an derslerine giriyordum. Belli yaşta ve diyânetin çeşitli kadrolarında fiilen hizmetli olan bu kursiyerlere yönelik Kur'an eğitim ve öğretim çalışmalarım Allah'a hamdolsun hiçbir sıkıntı yaşamadım. Genç yaşta üstlendiğim bu hizmette beni başarılı kılan şüphesiz ki geçmişte aldığım özel Kur'an eğitimi ve çalışmalarım olmuştu.

Bolu'daki merkezde bir taraftan hafta içi eğitim ve öğretim görevini yürütürken diğer taraftan hafta sonu İstanbul'a gidiyor, cumartesi ve pazar günü Aşere dersi okuyor ve pazar gecesi tekrar Bolu'ya dönüyordum. Bu gidip gelmeler tam iki sene sürdü ki o zaman Bolu-İstanbul arası otobüsle beş saat idi. Aşk ve şevk ile gider ve gelirdim; yorgunluk, bıkkınlık bilmezdim. Zira Kur'an'a gidiyordum, hocamı görmeye gidiyordum, ders almaya gidiyordum. İlim tahsil etmek ve gerçekten okumak isteyenler için mesafeler, maddi sıkıntılar yahut bir takım nefsanî mazeretler asla engel olmamaktadır ve bunlar aşılmaz şeyler de değildir. Yeter ki talebe istesin, aşk ile arzu etsin. Allah ilmi isteyene, malı istediğine veriyor. Her türlü imkân ve güce sahip olduğu halde yanı başındaki hocadan yahut ilim yuvasından istifade etmek istemeyen, öğrenmek gibi bir derdi olmayan ve hele hele kendini yeterli görüp etrafta bilgelik taslayanlar sorumluluktan nasıl kurtulacak ve aldıklarını nasıl helâl ettirecekler bilemiyorum.

b. Erzurum Yüksek İslâm Enstitüsü'ndeki Görevim

Bolu'daki görevim esnasında Erzurum Yüksek İslâm Enstitüsü'nde asistanlık imtihanları açılmıştı. O dönem enstitüde idareci olarak görev yapan hocalarımızdan Fahrettin Atar ve Raşit Küçük Beyler Kur'an-ı Kerim asistanlık imtihanına müracaat etmemi ve bunun için hazırlanmamı istiyor, kazandığımda Erzurum'da güzel hizmetler vereceğimi ifade ediyorlardı. Netice itibariyle imtihanlara girdim ve kazandım. Henüz tayinim gerçekleşmişti ki dört aylık kısa dönem askerlik görevi için Tokat'a gittim. Terhis olup enstitüde fiilen hizmete başladım. Yaklaşık bir buçuk sene enstitüde, birkaç ay da Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nde Kur'ân-ı Kerim asistanı olarak görev yaptıktan sonra 1983 yılında Marmara İlahiyat'a öğretim görevlisi olarak naklimiz gerçekleşti.

Enstitüde unutamayacağım güzel günlerimiz oldu. Benimle birlikte asistanlık imtihanlarında başarılı olmuş ve enstitüye tayinleri yapılmış on dokuz arkadaşımızla birlikte çalışmalar yaptık. Genç, dinamik ve her biri kendi alanında birikime sahip arkadaşlar. Arapça, fıkıh, hadis, kelâm vd. dallarda araştırmalara başlamış pırl pırl arkadaşlar. Şu an itibariyle çeşitli fakültelerde akademik kariyerlerini tamamlamış ve

önemli mevkilere gelmiş bu arkadaşlarımızla o dönem enstitü çatısı altında bir aile ortamı misali huzur içinde iki yıl birlikte olduk.

Enstitü hocalarımızdan Fahrettin Atar, Raşit Küçük ve Selahattin Yılmaz beylerin üzerimizde çok emekleri vardır; onlarla birlikte yaşadığımız o mutlu ve huzurlu enstitü yıllarımızı ne ben unuturum ne de diğer arkadaşlarım. Allah kendilerinden razı olsun.

Enstitümüze İslâmi İlimler Fakültesi'nden derse gelen Şerafettin Gölcük, Suat Yıldırım ve İbrahim Canan hocalarımıza da araştırma ve çalışmalarımızla ilgili yardım ve desteklerinden dolayı her zaman teşekkür ettiğimi ifade etmek isterim.

c. Marmara İlahiyat: Çeyrek Asırlık Hizmet Yuvam

Marmara İlahiyat'ta 1983 senesinde göreve başladım. Memuriyet hayatımın ve resmi hizmetimin neredeyse tamamı bu güzel yuvada geçti. Dile kolay, tam yirmi dört yıl. Bir taraftan Kur'an-ı Kerîm öğretim üyeliği, diğer taraftan akademik çalışmalarım. Ve bunlarla birlikte yıllarca yürüttüğüm özel Kur'an eğitim ve öğretim faaliyetleri.

Fakültede her platformda hocalar arasında samimiyet, hoşgörü ve muhabbet hep ön plana çıkmış; talebe-hoca ilişkisi bir baba-evlat gibi, bir ağabeyi-kardeş hukuku çerçevesinde cereyan etmiş; fakülte hepimizin ikinci evi ve yuvası olmuştur. Asistanları, orta yaş hocaları ve hocaların hocası öğretim üyeleriyle üç kuşak bir arada. Uzun yıllar beraber olduk güzel hocalarımla güzel fakültemde.

Burada kendisiyle uzun yıllar aynı odayı paylaştığım sevgili dostum Nihat Temel beyden bahsetmek istiyorum. Dostluğumuz ve arkadaşlığımız çok eskilere dayanır 'azizim' Nihat beyle.

Erzurum Yüksek İslâm Enstitüsü asistanlık imtihanlarına birlikte girdik ve kazandık. Kur'an asistanı olarak görev yaptığımız dönemlerde ramazanda birlikte mukâbele okuduk Erzurum Zeynel ve Sanayi câmiinde. Ne güzel, ne hoştu o günler.

Marmara ilahiyata beraber geldik, öğretim görevlisi olduk. Akademik çalışmalarımızda, derslerde ve fakültedeki çeşitli etkinliklerde birlikte hareket ettik. Kur'an cemiyetlerine, hatim merasimlerine gittik. Yediğimiz içtiğimiz ayrı gitmezdi Nihat beyle. Öyle ki bazı hocalarımız zaman zaman isimlerimizi karıştırır; bana 'Nihat', ona 'Fatih' diyen olurdu.

Renkli bir dünyası vardır 'azizim' Nihat beyin. Güzel giyinmeyi pek sever. Allah için yer de yedirir de. Eli boldur, ikramdan kaçmaz. Koltuğuna patronvari kurulmak, masa başında telefonla iş bitirmek, bir siyasetçi yahut bürokrat gibi davranmak hoşuna gider

'azizim'in. Alış-verişi sever, birin yerine beş almaya bayılır. Konuşmayı, bir şeyi mübâlağa ile anlatmayı sever. Güzel Erzurum hikâyeleri, fıkraları vardır; çok da güzel dinletir. Dadaşlığı ile övünmeyi de ihmal etmez. Cemiyetçidir; iyi çevresi vardır. Özellikle Erzurumlular'dan çok çevresi vardır. İyi bir baba, iyi bir eştir ailesi için.

Hayır hizmetlerini seven bir insandır Nihat Bey. Hayır kuruluşlarının fakülte vakfına gönderdiği erzak yahut kıyafetleri muhtaç olan hizmetlilere ve öğrencilere dağıtır, bu iş yaparken ne üşenir ne de nefis meselesi yapar Allah için.

Yolda görüp konuştuğu insan neredeyse tanıdığı çıkar, onunla bir irtibat kurmaya çalışır; 'hocam' diyen kız-erkek hemen her genç bir şekilde onun öğrencisi olur.

Odası düzensiz, kitapları dağınıktır. Çok kitabı vardır; öyle ki kütüphanesinde hangi kitap var hangisi yok, bazılarını kendisi de bilmez. İşte böyle güzel bir insan ve renkli bir şahsiyet. Sevdiğim, değer verdiğim, dostum Nihat Bey.

İşte böyle. Hocalarıyla, talebeleriyle, eğitim ve öğretimiyle, öğrenci faaliyetleri ve kültürel etkinlikleriyle, ramazan iftarlar yemekleri ve bayramlaşma merasimleriyle ve hayır hizmetleri veren vakfıyla güzel bir ilim ve akademi mekânı Marmara ilahiyat.

Fakülteye 1983-84 öğretim yılında fiilen göreve başladıktan kısa bir süre sonra resmi derslerim ve akademik çalışmalarım yanında öğrenciler içinden özel olarak gelen bir grup erkek ve kız talebeyle tashîh-i hurûf ve tecvid derslerim oldu. . Israrla istemiş ve her türlü fedâkârlığı göstereceklerini söylemişlerdi. Böylesi arzulu, ciddi, not ve benzeri kaygılardan uzak, tamamen öğrenmek ve kendilerini geliştirmek isteyen bu seçkin gruba elbetteki 'hayır' diyemezdim ve demedim de.

Öğle tatilinde fakültede kimi zaman boş bir sınıfta kimi zaman da özel odamda yürütüyordum bu dersleri. Gerek ben gerek öğrenciler kimi zaman yemekten kimi zaman da istirahatimizden ferâgat ederek çalışıyorduk. İtiraf etmeliyim ki bu derslerden aldığım haz ve mânevi keyfi diğer platformlarda bulamıyordum. Sınıflarda zaman zaman ders saatinin bitmesini ve teneffüsü sabırsızlıkla beklerken böyle bir grupla yürüttüğüm derslerin bitmesini istemezdim. Bugün farklı yerlerde ve başarılı bir şekilde Kur'an hizmeti veren öğrencilerimin bir kısmı o dönemin meyveleridir. Bunlar ilahiyat öğrencileri içinde benim özel Kur'an grubu diye nitelediğim Kur'an sevdalılarıdır ki benim yanımda her zaman özel yerleri vardır.

Kızıyla, erkeğiyle kendilerine emek verdiğim; yetenekli, çalışkan ve Kur'an sevdalısı bu öğrencilerimle her zaman iftihar etmişimdir. Dualarım onlarıdır. Beni hiç üzmediler ve bana sevgi ve saygıda kusur etmediler.

Kur'an hizmetinin en değerli meslek ve en şerefli meşguliyet olduğuna yürekten inanıp bu alanda çalıştıkları ve talebe yetiştirdikleri sürece, Kur'an'la haşir-neşir olup ona emek verdikleri müddetçe haklarını analarının ak sütü gibi helâl olsun onlara.

b- Fahrî hizmetler

a. Kadıköy Osmanağa ve İskele Câmii'nde Başlayan İlk Özel Çalışmalarımız

Fakülte dışındaki Kur'an hizmetleri. İlk kez Kadıköy'de 1985 senesinde başlamıştı bu çalışmalar. Cumartesi günleri Osmanağa câmiinin imam odasında birkaç öğrenciyle başlattığımız tashîh-i hurûf ve tecvid dersleri daha sonra Kadıköy İskele Câmii'nde devam etti. Öğrencilerin sayısı artıp Osmanağa camiindeki imam odası ihtiyaca cevap vermeyince bu câmiye geçmiştik. Birkaç ay da Moda'daki evimizde devam etti özel Kur'an dersleri.

b. Kadıköy Kızıltoprak'taki Kur'anlı Yıllarımız

Daha uygun bir mekân arayışı içine girmiştik, zira ev ortamı pek müsait değildi. Birkaç yıl Kızıltoprak Zühdü Paşa Câmii müstemilatındaki lojmanın giriş katında derslerimize devam ettik. Talebe sayımız her geçen gün artıyordu. Erkek ve kız talebelerimizle bu mekânda çok güzel Kur'an çalışmalarımız olmuştu. 1995 senesine kadar burada devam etti derslerimiz. Kızıltoprak dersleri meslek hayatımda önemli bir yere sahiptir. Zira ders için pek de uygun olmayan bu mekânda birbirinden kıymetli talebelerimle ne güzel ve ne samimi derslerimiz olmuştur. Birçok gözde talebem Kızıltoprak çalışmalarının meyveleri olarak gönlümdeki yerini almıştır.

Yaklaşık otuz civarında talebe ile ders yaptığımız Kızıltoprak'taki Kur'anlı yıllarımızın son döneminde yaşadığım ve benim için önemli bir hâdiseyi anlatmadan geçmek istemiyorum.

1995 senesi. Biz Kızıltoprakta derslere devam ediyoruz cumartesi günleri. Ders mekânımız küçük bir salon. Yaklaşık 20-30 civarında talebe alacak kadar. Buna da şükür diyor ve eğitimimize devam ediyoruz. Bir cumartesi günü Zühtü Paşa Câmii dernek yetkililerinden bir arkadaşımız geldi mekânımıza. Hoş-beş ettikten sonra dedi ki: "Hocam, sizinle görüşmemiz gereken bir konu var. İzin verirseniz anlatayım. " "Buyurun, sizi dinliyorum, " dedim. "Hocam, üzülererek ifade edeyim ki bu mekânı sizden almak durumundayız; yurt dışından kız öğrenciler gelecek, onları buraya yerleştireceğiz. Buna mecburuz. İnşâallâh size bir yer ayarlamaya çalışırız."

Üzüldüm, tabii. Talebeler de üzüldüler. Ama sonuçta dünya yıkılmamıştı, bir hal çaresi olacaktı elbet. Rabbim beni ne zaman yalnız ve çaresiz bıraktı ki şimdi de bıraksın. Asla olamazdı ve olmadı da.

Bir hafta sonraki dersimde dernek yetkilisine dedim ki: "Bize birkaç hafta müsâde edin, yer bulur bulmaz çıkarız." Arkadaş bizi kırmadı ve birkaç hafta idare etti sağolsun. Tabii bu arada gelecek öğrenciler için ders yaptığımız mekânda ta'dilat çalışmaları başlamıştı. Ben bu arada yer aramaya başladım; bir câmi köşesi, bir kurs odası veya başka bir yer. Ne olursa olsun bir yer bulacak ve derslere devam edecektik. Yıllardır toplamaya çalıştığım ve bir Kur'an sofrası etrafında buluşturduğum güzümün nûru talebelerime "Çocuklar, artık bu iş bitti; dersleri bırakıyoruz, kısmet olursa bir başka zaman devam ederiz, " mi diyecektim. Asla!... Hocamın tarihi sözleri ve aramızdaki mîsak hükümsüz mü kalacaktı.

Cami derneğinin yurtdışından beklediği öğrenciler gelmişti. Bizse henüz yeni bir mekân bulamamıştık. Ders yaptığımız mekânın altında büyük sayılabilecek bir mutfak vardı. Ocak ve büyük yemek kazanlarının bulunduğu mutfakta bunların dışında talebelerimin sığabileceği kadar da bir yer vardı. Aklıma orası geldi. Yer buluncaya kadar orada idare etmekten başka çare yoktu. Orada ders yapmaya karar verdik ve birkaç hafta derslerimizi burada yürüttük. Rabbime sayısız hamdolsun.

Düşünün bir tarafta Kur'an sesleri, diğer tarafta aşçıların yemek servis hazırlıkları. Tabii etrafa yayılan yemek kokularıyla ocağın hararetli sığağı da işin cabası.

Evet, biz burada derslerimize devam ettik ve hiç bırakmadık. Yeni bir mekân bulduğumuz tarihe kadar Kızıltoprak'taki ders mekânımızın mutfağında Kur'an dersi verdik.

Neden?

Çünkü biz hizmetkârdık, Kur'an hizmetkârı. Hizmetkârın yer beğenmeme gibi bir lüksü olamazdı. Hizmeti mekânın ihtişamına bağlamak haddimize değildi. Bugün bunu veren Allah yarın dilerse daha güzelini nasip eder inancıyla yaşıyorduk.

Neden derslere ara vermedik?

Çünkü Rabbim Kur'an hizmetkârları zincirinde bir halka olabilme şerefini bana nasip etmişti, nasıl reddedilebilir idi böyle bir makam. Allah'a sığınırım.

Niye devam ettik?

Sonuçta biz göle bir maya çalmıştık ve maya tutmuştu hamdolsun. Çalışmalarımızın istikbali parlaktı, o günlerden bunu görebiliyorduk. Hasat mevsiminde devşireceğimiz güzel meyvelerimiz olacaktı. Her türlü imkânsızlığa rağmen devam ettik, bırakmadık. Hâsılatı beklemeden mahsûl verecek tarlayı terk etmek olur muydu?

Her biri birbirinden kıymetli Kur'an talebeleri. Geleceğin Kur'an hocaları. Hocamın ifadesiyle kapımı çalan misafirler. Nasıl buyur demem, ikram etmem ve hele hele kapıyı yüzlerini kapatırım. Allâh korusun ve beni o derekeye düşmekten muhâfaza buyursun.

Yıllardır ne zahmet ve sıkıntılarla toplamış ve bir Kur'an sofrasında birleştirmişim. Âdeta nazlarıyla oynamışım. Hiç birini, evet hiç birini bilerek asla kırmamışım. Şimdi nasıl dağıtır ve yalnız bırakırım onları. Unutmamak gerekir ki toplamak zor, dağıtmak kolaydır.

c. Kadıköy Sadıkoğlu Mescidi'ndeki Derslerimiz

Kızıltoprak'tan ayrılma zamanı gelmişti artık. Yeni bir yer bulmuştuk ders mekânı olarak. Kadıköy Altıyol'daki Sadıkoğlu mescidi. Küçük bir mescid burası. Üst katta Cuma cemaatinin namaz kıldığı yerde çalışmalarımıza devam edecektik. Fena bir yer değildi; işimizi görecekti, hiç yoktan iyidir diyecek kadar bir yer.

Ara vermeden başladık derslerimize. Talebeler gelip gidiyor, sayıları her geçen hafta biraz daha artıyordu. Öyle ki Kızıltoprak'tan sonra burası da Sadıkoğlu Kur'an dersleri diye meşhur olmaya başlamıştı talebeler arasında. Erkek ve kız olmak üzere kırka yakın bir talebe sayısına ulaşmıştık el-hamdü lillâh. . .

Bizim klasik ders usûlümüze burada da devam etmiştik. Önce toplu okuma, ardından ferdî dersler. Derslerimiz birkaç saati aldığından özellikle kış aylarında ikinci namazı ile çakışıyordu. Hareketli ve gelir geçer cemaati çok olan mescitte ders esnasında seslerimiz alt katta rahat duyuluyordu tabii. Kur'an sesleri mescitte, zaman zaman, okunan ikinci ezanı ile birbirine karışıyordu. Ezan sonrasında, yine bu sesler, namaz kılanları da etkiliyordu. Baktık ki bu şekilde pek uygun olmuyor, bundan vazgeçtik. Cemaat namaza durunca derse ara verip, namazı eda ettikten sonra tekrar devam etmeye başladık. Ancak bu da dersimizi bölüyor, tam kıvamında derse ara vermemize sebep oluyordu. Açıkçası bütün hızıyla devam eden bir dersi, namaz vakti yarıda bırakmak ile cemaatle namaz kılınırken dersi sürdürmek gibi "iki arada bir derede kalma" meselesi. Zor bir durumdu tabiatıyla.

1999 senesine kadar devam etti derslerimiz Sadıkoğlu'nda. Bu süre içinde hizmetimiz de, öğrenci katılımımız da büyümeye, gelişmeye devam etti. Dersin kalitesi artıyor, talebelerin seviyesi yükseliyor ve hizmetin çerçevesi genişliyordu. Rabbime ne kadar şükretsem azdır.

Bize daha özel ve bağımsız bir yer gerekiyordu artık. Düşünüyor, araştırıyor ve âdeta bize bir el uzansın istiyordum. 1999 senesinin yaz tatilindeydik. Marmara ilahiyat mezunlarından Medet Bala ile bu konuyu görüştüm. O tarihte Aziz Mahmut Hüdâyi

Vakfı İlmî Araştırmalar Merkezi (İLAM) yurt müdürlüğü görevinde bulunan Medet beyle yaptığımız istişâreler sonucu konuyu Osman Nuri Topbaş hocaya açmaya karar verdik. Osman hocamızla makamında görüşüp durumu kendisine arzettim. Kendisiyle ilk defa görüşüyordum. Hizmetlerimden, talebelerden ve geldiğimiz noktadan bahsettim. Çok sevindi ve yardımcı olacağını söyledi. Osman hoca eğitim ve öğretim hizmetlerinin başına Kur'an hizmetini koymuş, bu işin ehemmiyetine inanmış bir insandı. Allah kendisinden râzı olsun.

Bana Küçük Çamlıca'daki Yeni Çilehâne câmiinin müstemilatında bir yerden bahsetti: "Hocam, oraya bir bakın, uygun görürseniz biz orayı istediğiniz gibi hazırlar ve size teslim ederiz." Ben vakit kaybetmeden Çamlıca'ya gidip yeri gördüm; büyük bir salon ve üç odadan müteşekkil büyük bir depo idi. Câmi altında âtil durumda bir yerdi. Kararımızı verdik, "olur" dedik.

Eylül ortasında mekân bize teslim edildi. Her yönüyle hizmete hazır hale getirilen bu mekân bizim için kurumsallaşma yönünde atılmış en önemli adım oldu. Çalışmaların her aşamasında Medet beyle beraber bulunduk ve hiç üşenmedik. Boyasından badanasına, halısından, ışıklandırmasına, sandalyesinden sırasına ve odaların döşemesine kadar her şeyi ile ilgilendik.

d. Kur'an Hizmetlerimizin Altın Halkası: Çamlıca Eğitim Merkezi

Eylül 1999'da Çamlıca derslerimiz başladı. Sadıkoğlu'nda sayıları kırka yaklaşan öğrencilerimiz Çamlıca'ya taşındığımızda daha da artmaya başladı. 2000'li yıllar Çamlıca Eğitim Merkezi'ni Kur'an hizmetlerinde önemli bir marka yaptı.

Sayıları iki yüzü bulan öğrencisiyle,
Yirmiyi aşkın yetişmiş Kur'an asistanıyla,
Muhteşem Kur'an ortamıyla,
Kur'an-ı Kerim tashîh-i hurûf ve tecvid ihtisas programlarıyla,
Saatlerce süren dersleriyle,
Hoca, kalfa ve çırak sistemiyle,
Toplu okumalarıyla,
Ferdî ders dinleme yöntemleriyle,
Hoca-talebe, baba-evlat ve ağabeyi-kardeş ilişkileriyle,
Sırf öğrenme ve öğretme niyetiyle uzak yerlerden ve hatta şehir dışından gelen Kur'an sevdalılılarıyla,
Hiçbir menfaat, karşılık, belge vs. beklentisi olmayan öğrencileriyle,
Kolektif çalışma ruhu ile,
Ekip bilinciyle,
Kur'an sofrasında toplanmış gençleriyle.
Çamlıca bir ekol, bir marka olmuştu artık.

Bölge, Türkiye ve dünya birincileri yetiştiren bir ocağa dönüştü Çamlıca.

Yaşanan başarılar ve güzellikler, Çamlıca'daki Kur'an hizmetlerimizi klasikleştirdi adeta.

Rabbim bana Çamlıca ile dünyalar lutfetmişti. Başarılar birbirini takip ediyordu.

Diyanet imamlık imtihanlarında öğrencilerimizin başarıları her yerde konuşuluyordu.

İlahiyat fakülteleri Kur'an araştırma görevliliği için bizden talebe istiyorlardı.

İstanbul'da ve Türkiye'de Çamlıca'dan bahsediliyordu.

Çamlıca çalışmaları 2010'lu yıllarda kurumsal olarak ve müstakil binalarda yapılacak hizmetlerin müjdesini veriyordu.

Çalışıyorduk, Allah (cc) da veriyordu.

Hedefimiz büyüktü ve Hz. Kur'an'ın şanına ve şerefine yakışır bir hizmet anlayışını ortaya koymak ve bu alanda ilerlemektir.

Düstûrumuz, hoca olan yerde talebe, talebe bulunan yerde hoca olmaktır.

Hedefimiz her ders daha çok çalışarak, kendimizi geliştirerek, teknolojinin sunduğu imkânları kullanarak hizmeti tüm ülkeye ve dünyaya yayıp bütün talebelere ulaşmak.

Ehliyetli Kur'an hocaları, mesleki bilgi ve mahâret sahibi imam ve müezzinler, din derslerinde başarılı ilahiyat ve imam-hatip öğrencileri yetiştirmek.

Son tahlilde iyi insan olmak, gerçek Müslümanlığı yaşamak, aydın din adamı olarak insanımıza hizmet etmek ve Allah (cc)'in dinine karşı sorumluluklarımızı yerine getirmek.

İşte, Çamlıca Eğitim Merkezi'mizde ve daha sonraki hizmet halkalarımızda gerçekleştirmek istediğimiz hedeflerimiz bunlardı.

28) Hz. Osman'ın Rivâyet Ettiği Meşhur Hadîs-i Şerif'in Kur'an Hizmetleri Bağlamında Düşündükleri

Hz. Osman'dan gelen bir rivâyette Resûl-i Ekrem (sav) buyurmuştur ki: "Sizin en hayırlı olanınız Kur'an'ı öğrenen ve öğretenidir (Buhârî, Fezâilü'l-Kur'an, 21; Ebû Dâvûd, Vitr, 14; Tirmizî, Fezâilü'l-Kur'an, 15).

Bu hadis çok meşhurdur ve Kur'an ilimleriyle meşgul olan hemen herkes tarafından bilinir. Bununla birlikte hadisin işaret ettiği hususlar üzerinde başta Kur'an hizmetiyle meşgul olanlar olmak üzere bütün Müslümanların yeterince durduklarını söylemek mümkün müdür? Bu konu tartışılır.

Uzun yıllar Kur'an hizmetkârlığı gibi şerefli bir mesleğin müntesibi olarak, Kur'an eğitim ve öğretiminin önemi hakkında Hz. Peygamber'den gelen rivâyetlere ilişkin araştırmalarımda en çok dikkatimi çeken hadislerden biri olmuştur bu rivâyet. Kanaatim odur ki, Kur'an hizmetinin şu veya bu aşamasında olan bir talebenin yahut bir

Kur'an hocasının, hizmetin çerçevesinin ne olduğu, hedeflerinin ne olması gerektiği noktasında bu hadis-i şeriften öğreneceği çok şeyler vardır. Konuya dair mülâhazalarımı şöyle sıralamak isterim:

A. Hz. Osman'ın rivâyet ettiği bu hadis-i şerif çok meşhurdur ve birçok sahih hadis kitabında yer almıştır.

B. Hadisin Hz. Osman gibi, birçok faziletli vasfı yanında Kur'an'ı çok okuması özelliğiyle bilinen bir sahâbiden rivâyet edilmesi mânidardır.

C. Kur'an hizmetiyle meşgul olanların makamların en hayırlısını hak ettiğinin müjdesi verilmektedir.

D. Kur'an hizmetinin öğrenmek ve öğretmek gibi iki boyutunun olduğuna işaret edilmektedir

E. Her nimetin zekâtının o nimet cinsinden olacağı esastan hareketle, Kur'an öğrenmek gibi faziletli bir nimetin zekâtının da ancak öğretilerek verileceğine dikkat çekilmektedir.

F. Rivayette kullanılan 'ilim' kelimesiyle öğrenmenin ve öğretmenin ilmi esas ve metodlarla olması gerektiğine vurgu yapılmıştır. Bunun için bir metni mücerred mânada "okumak" anlamına gelen 'kıraat' ve Kur'an'ı güzel okumak anlamına gelen 'tilâvet' kelimeleri kullanılmamış; "*hayruküm men karae'l-Kur'an*" veya "*hayruküm me tele'l-Kur'an*" denilmemiştir.

G. Hadiste işaret edilen temel husus Kur'an'ın öğrenilmesi ve öğretilmesidir. Konu müslümanın Kur'an'la münasebetinin nasıl olması gerektiğini bildiren birçok âyet-i kerîme ve hadîs-i şerifin ışığında değerlendirildiğinde görülecektir ki bu rivayet zımnen üç aşamalı bir meşguliyet ve hizmetin altını çizmektedir. Bunlardan birincisi '*elfaz*' boyutuyla Kur'an'ı öğrenme ve öğretmektir ki bu faaliyet için ilk basamağını teşkil eder. Kur'an harf ve kelimelerinin doğru bir şekilde telaffuzu ve onların aslına uygun olarak kıraat edilmesi bu boyutun temel karakteristiğidir. Kur'an'ı bu boyutuyla öğrenmek ve öğretmek faziletli bir meşguliyet ve ibadet olmakla birlikte asıl maksat değil, Müslüman-Kur'an münasebetinde hedefe giden yolda önemli bir vasıtaadır.

Hadisin işaret ettiği ikinci husus ise '*ahkâm*' boyutuyla Kur'an'ı öğrenme ve öğretmedir. Kur'an hizmetinde ikinci basamağı teşkil eden bu boyut Kur'an âyetlerinin mânâ ve hükümlerini, sır ve hikmetlerini anlamaya yönelik tefsir çalışmalarını içine alır ki önemli bir Kur'an hizmetidir. Ahkâm boyutuyla öğrenme ve öğretme faaliyeti müslüman-Kur'an münasebetinde muhatabı maksada ulaştırıran ikinci önemli vasıtaadır. Yalnız anlamaya yönelik bir öğrenme ve öğretme faaliyeti veya hizmeti olarak da isimlendirilebilir.

Üçüncü boyuta gelince, bu da '*ahlâk*' boyutuyla Kur'an'ı öğrenme ve öğretmedir ve asıl maksat da budur. İlkelerini, emir ve yasaklarını ferdi hayata yansıtır Kur'an ahlâkına sahip olmak bu boyutun temel özelliği ve müslüman-Kur'an münasebetinin nihai

maksadıdır. Bir başka ifadeyle bu boyut yaşayarak öğrenme ve öğretme faaliyeti veya hizmetidir.

Birincisi Kur'an'ın harf ve kelimelerle dilde, ikincisi akli melekelerle zihinde ve nihayet üçüncüsü ahlâkî ölçülerle davranışlarda yansımasıdır. Birinci ve ikinci vasıta, üçüncü ise asıl maksattır.

Hadis-i şerif, Kur'an hizmetleri bağlamında bu noktalara işaret etmektedir. En hayırlı makamın sahibi, Kur'an'ı ahlâk boyutuyla öğrenen ve öğreten, bir başka ifadeyle Kur'an'ı temsilen okuyup tebliğ edendir; elfaz boyutunda okumakla yetinip ahkâma ulaşamayan yahut ahkâm boyutunda anlamakla kalıp ahlâk boyutundan nasibini alamayan için bahse konu olan hadiste bir müjde söz konusu değildir. Zira bir insan hep Kur'an okuyarak veya onu en iyi şekilde anlama gayreti içinde olarak değil, onu hayata ve hayatına hâkim kılarak Allah Resûlünün müjdesine nâil olur ki Kur'an'ın insanlığa geliş amacı da budur.

Devam edecek inşallah.